

TOP-5.3.1-16-ZA1-2017-00011
Legyünk TOP-pon Zalában! –
Közösségfejlesztés öt zalai településen

közösségi tevékenységének történeti feltárása

A KÖZÖSSÉGRŐL VALÓ TUDÁS – A
KÖZÖSSÉGI MUNKA
SZEMPONTJÁBÓL – AKKOR
IGAZÁN ÉRTÉKES, HA HASZNÁLJÁK
IS, MÉGPEDIG ARRA, HOGY
ELŐSEGÍTSÉK A KÖZJÓÉRT VALÓ
CSELEKVÉST.

A projekt által érintett települések közösségi tevékenységének történeti feltárását a **„Cselekvő közösségek-aktív közösségi szerepvállalás” EFOP-1.3.1-15-2016-0001 sz. projektben készült Közösségfejlesztés módszertani útmutatója** alapján rögzítette **„A helyi identitás és kohézió erősítése”** című programot megvalósító konzorcium szakmai vezetője és a helyi közösségek az együttes munkájuk során. Írásos forrásokból tájékozódva, ám maguk a helyben élő emberek is forrásai voltak a kutató munkának.

A módszertani útmutatóban megfogalmazott szempontokat figyelembe véve a helyi társadalmi viszonyokat is lejegyeztük, fontos, mert a belső kapcsolatrendszer határozza meg a településeink társadalmi, gazdasági, kulturális viszonyait. Fontos ismeret a közművelődés szerepe, mivel a fejlesztői folyamatunk a megvalósítás során művelődési szükségleteket is feltár, vizsgálja az együttműködések természetét, a helyi társadalmi élet eseményeit. A helyi kultúra sajátosságait és a helyi szellemi életet is ismernünk kell, mert ezek napjainkban is meghatározzák a települési gondolkodásmódot.

Nem hagyhattuk figyelmen kívül az önkormányzat és partnerei ismeretét és azokkal való kapcsolattartást sem, mert a fejlesztési folyamat épít erre a kapcsolatrendszerre is. Így épült be a munkaanyagba a humánerőforrás és a helyi segítők hálózata.

Nem volt célunk kitérni amúgy meghatározó fontosságú szempontokra, mint a táji feltételek, adottságok vagy földrajzi helyzet, de az útmutató szerint is belekerülhetnek ilyen szempontok is s közösségi vizsgálódásunkba, mi -bár nem céloztuk meg-, éltünk vele. Az elkészült munkaanyag folyamatosan kell, hogy bővüljön, ahogy a közösségfejlesztés folyamata sem fejeződik, nem zárul le, addig a feltárás is újabb gyűjtésekkel, kutatásokkal lesz gazdagabb a közösség javára. Az elkészült dokumentumban helyet kapott a települési értékek gyűjteménye is, hiszen az értékeink ismerete ma is meghatározóan hat az ismerőik gondolkodására, a művelődési szokásokra, hagyományokra, a települési gondolkodásmódra.

Írásos forrásmunkákat is felhasználtunk a települések történetének megismeréséhez, levéltári kutatásokat, helytörténeti munkákat, Zalai kismonográfiákat, közművelődési intézmények gyűjtéseit, a „nagy öregek” elbeszéléseit is bemutatjuk a közösségi tevékenység történeti feltárása dokumentumunkban. A települések történetét leginkább a „nagy öregek” élettörténeteiből, monográfiákból, helytörténeti munkákból ismerhetjük meg - olvasható a Közösségfejlesztési útmutató 27. oldalán. Álljon itt pár elbeszélés is, melyeket a helyi közösség idősebb tagjai meséltek el.

A közösségi történeti feltárást segítette az a kutató munka, amelyet a Zala Megyei Levéltárban végeztünk és Bösze Sándor: Zala megye dualizmus kori egyesületi katasztere című írása, Farkas Gábor: A száz esztendő Sümegcsehi község múltjából. 1850-1950 (1959). Településtörténeti tanulmánya, a Zalai Magyar Élet, az Új Szó című Szlovák Kommunista Párt lapjának hasábjai, a zalaegerszegi hetilap a Magyar Paizs, a Zalamegyei Újság, a Somogyi Hírlap, a Pápa és Vidéke című újságok korabeli hírei alapján képet kaptunk a célterületen lévő települések közösségi tevékenységéről.

Türje község közösségi tevékenységének történeti feltárása

A község története:

Türje Község Önkormányzata Zala megye észak-keleti részén, három megye találkozásánál található hagyományosan egy mezőgazdasági település. Türje több mint 800 éves múlttal rendelkezik, közigazgatási

területe 3824 ha. Türje Község legfőbb nevezetessége a Türjei Gyümölcsoltó Boldogasszony Plébániatemplom. A késő román – koragót nemzetiségi monostoraink közül a türjei plébániatemplom a legépebb, mégis talán a legismeretlenebb. A magyarországi építészet-, festészet- és művelődéstörténet kimagasló emléke. Az árpád kori templomunk a csornai premontrei rend tulajdonában van. Ők voltak a település kegyurai. Fő tevékenységük volt a szőlőtermesztés.

Közművelődés a faluban: A Türjei Önkormányzat hátrányos helyzetű ugyan, de ismerve a tényeket és a szomorú tendenciát, a fiatalok támogatásán és a munkahelyteremtés elősegítésén dolgozik, hogy csökkentse a munkanélküliséget, és az azzal járó szegénységet. Rossz anyagi helyzete ellenére mégsem a művelődési ház bezárása mellett döntött, mint ahogy erre számos példát ismerünk, hanem éppen ellenkezőleg, felsőfokú végzettséggel rendelkező alkalmazott került az intézménybe, mert a településvezetés felismerte, hogy többek között a szabadidő eltöltésének minőségi volta az, ami egy kistelepülés egyik fő megtartó ereje.

A művelődési ház feladata a közművelődési szolgáltatások biztosítása a lakosság számára. Részt vesz a művelődést, a szórakozást és a szabadidő hasznos eltöltését segítő rendezvények, programok lebonyolításában. Ezen kívül helyet biztosít a helyi kábeltevének, fontos színtere a fiatalok találkozásának, a szakkörök megrendezésének. Tevékenysége alapvetően 4 terület köré épül:

- Információs feladatokat lát el
- Színvonalas rendezvényeket és programokat szervez
- Segíti a szabadidő hasznos eltöltését
- Helyi formális és informális csoportok találkozásának helyszíne

A településen működő formális és informális csoportok nagymértékben részt vesznek a programok szervezésében, lebonyolításában. A helyi programok megörökítését, kommunikációját a **Közelebb Európához Alapítvány** segíti a helyi kábel tv üzemeltetésével, videofelvételek készítésével. A helyi **fotóklub** szintén rendszeres résztvevője a helyi közösségi életnek. Részt vesz kiállítások szervezésében, rendezvények lebonyolításában, településünk hírnevének öregbítésében.

A helyi és környékbeli települések programjainak rendszeres résztvevője a **Hétszínvirág énekegyüttes**, az **Ősziózsák nyugdíjasklub**, akik zenés produkcióikkal színesítik ezeket a rendezvényeket. A csoportok működését motiválta, „segítette” az 1914-ben **Türjei Ifjúsági Énekkar** néven alakult közösség. Az 1893.I.29-én **Türjei Társaskör** néven 30 fős közösség létrejöttéről vannak feljegyzéseink, Alapszabály engedélyezése: 20474/V.1893. Zalamegye, 1893-04-02 / 14. számában Alapszabálymegerősítésről adtak hírt: A magy. kir. belügyminiszter a Türjei Társaskör alapszabályait a bemutatási záradékkal ellátta. A Társaskörnek külön könyvtára is volt, erről a Zalai Közlöny, 1925-02-21 / 42. száma „**Türjei Társaskör estélye**” címmel Törjéről írja a helyi tudósító: A Türjei Társaskör

saját könyvtára javára fényesen sikerült estélyt rendezett, melyen különösképen Pataky Andor szobrász és festőművész eredeti karikatúra-rajzaival ért el nagy sikert. Az estély sok szép kötettel és új folyóiratokkal fogja gyarapítani a Túrjei Társaskör könyvtárát.

Bősze Sándor: Zala megye dualizmus kori egyesületi katasztere című írásában olvashattuk, hogy a településen 1891 alapították a **Belső-Túrjei Önkéntes Tűzoltó Egylet**et 46 fővel (Alapszabály engedélyezése: 46578/IV10.1891.) és a **Külső-Túrjei Önkéntes Tűzoltó Egylet** Alapszabály engedélyezése: 9501/1892.), tagok száma: 32 fő. A **Túrjei Faluvédő Polgárőr Egyesület** a rendezvények lebonyolításánál a rend biztosítása a feladata, az egyesület folyamatosan képviselteti magát ezen eseményeken.

Túrje Község Önkormányzata 2015-ben megalakította a Helyi értéktár bizottságot, akik a helyi értékek, közöttük a kulturális értékek feltárásáért és megőrzésért végeznek aktív munkát a településen. Az aktív munka elismeréseként Túrje rendezte meg a Járási Értéknapot. A helyi értékek között tárgyi emlékek mellett fontos szerepe van a közösségeknek is. A múlt kötelez, hiszen a túrjei első céh 1782. szeptember 21.-én alakult, a Takács Céh. További céhek alakultak: a kőműves céh erekljei a Göcseji Múzeumban találhatóak. Hagyománya volt az elmúlt században is Túrjén a kézműves termékeknek, tanfolyamokat szerveztek a helyieknek. A Magyar Paizs, 1903-11-26 / 48. számában találtunk erre utaló írást: „**Megy a kosárfonás.** Iparpártoló s iparvédő lármánk után vigasztaló balzsamként, hat reánk ennek a **háziipari kosárfonásnak a terjedése.** A közügy s a közügynek tolmácsa, mi is határozott köszönettel tartozunk ezért Horváth János tanító kollégánknak, ki a gazdasági iskolának is szaktanítója, s így ezért is érdeklődve nagy buzgósággal ide terelte még tavaly Voigt Ede gazdasági titkár úrnak a figyelmét és akaratát, hogy a rendelkezése alatt álló eszközökkel Zalaegerszegen is nyitattott tanfolyamot. A tavalyi tanulók közül sokan folytatták ezt a nem nehéz mesterséget, egyik másik szegény ember mellék foglalkozásként jócska mennyiségű pénzt is szerzett belőle. Boka János kosárfonó tanító pedig itt telepedett le s sikerült munkáival fenntartja a családját. Az idén másodszor nyílt meg ez a tanfolyam e hó 16 án, Boka tanít most is, Voigt titkár és Horváth J tanító urak pedig esténként buzgón érdeklődnek a munka iránt. Jövendőben még kilátásban van egy évfolyam, csak az a sajnos mondja a titkár úr, hogy nem hat, hanem csak négy hetes, a pénz szűke miatt. Kíváncsinos volna, hogy mások is érdeklődjenek pl. a város elöljárói közül, sőt munkálkodnának azon, hogy minél inkább terjedjen ez a már megkezdődött házi iparág. Bezzeg **Túrje község a maga erején állít ilyen tanfolyamot.** Minden város és falu közönsége megtehetné ezt. Megerőltetés nélkül.” E mellett később tengeri- fosztásból kézitáskát készítését is megtanulhatták a falu lakói, erre utal a **Befejeződött háziipari tanfolyam** című újsághír is a Zalai Közlöny, 1925-02-21 / 42. számában. „A földművelésügyi minisztérium, mint ismeretes, országszerte rendezett a magyar falvakban háziipari tanfolyamokat, melyekkel nem csak a munkanélküliségen enyhített, hanem sok egyébként kárba vészett, fei nem használt anyagot állított be feldolgozva a használatba, miáltal ezek a tanfolyamok a nemzeti vagyon szaporításáért vívott-küzdelemben is, nem lebecsülendő mértékben jönnek számításba. Túrjén — mint ottani tudósítónk

írja — **tengerifosztás-feldolgozó tanfolyam** volt. Egy hónap alatt 30 türjei férfi és nő tanulta meg, hogyan kell a tengeri- fosztásból kézitáskát készíteni. Egy hónap alatt több mint 100 munkadarab készült. Szigethy Ödön m. kir. háziipari felügyelő szorgalmáért elismerését fejezte ki a tanfolyam résztvevőinek s köszönetét a község vezetőségének, valamint Horváth János igazgató tanítónak a tanfolyam megrendezéséért és vezetéséért.” Több **10 éve működő kézműves csoport a településen a csupros csoport**, mely a fazekas mesterségnek állít emléket. Megbecsülésüket, fontosságukat mutatja, hogy az önkormányzat a kialakított tájházban részükre egy külön helyiséget hozott létre, égető kemencével, korongozóval. Minden évben kézműves táborban alkothatnak az érdeklődők, ahol a fafaragás és anyagozás mellett festőművész segíti az alkotói folyamatokat. ennek is régre nyúló hagyományai vannak, hiszen híres festőkkel büszkélkedhet a település.

Ideszakadt festő volt **Dorfímaister István** is, aki Ausztriában soha nem dolgozott, csak Magyarországon. Dorfímaister Bécsben született 1729 körül. 1764-ben Sopronban telepedett le. Ezt igazolja a következő türjei feljegyzés is: »1762 május 1-én Dorfímaister István és felesége, Francz Anna két ezüst szívet ajánlottak fel a Mária szobornak. (Türje búcsújáráhely.) Sőt már egy évvel előbb is a türjei templomban festett, az egyik pilléren még ma is olvasható felírás szerint: Steph. Dorfímaister pinxit Ao 1761.1763- ban pedig az egész türjei templomot kifestette. 1797-ben halt meg vízbetegségben. Zaklatott, rendetlen élete aláásta egészségét. Az igen szép szenteket és bájos angyalokat festő szorgalmas mester bizony nem vetette meg a jó dunántúli borokat. A soproni kihágási naplóban sokszor előfordul a mester neve éjszakai rendzavarás miatt.« Türjén nagyon sokat dolgozott. Innen, Türjéről, két képe (Szent Ágoston, Szent Norbert) a szombathelyi premontrei rendházba került. Mindkét képet Dorfímaister egyik legsikerültebb munkájának tartják. Híresek a türjei falfestményei és a rendház ebédlőmennyezetének díszítése.

Pataky Andor zalai szobrász-művész neve Türjéhez is köthető, alkotásai, amelyek a népelet egyes jeleneteit örökítik meg. Mestere volt az agyaggal való bánásnak, ilyen tárgyai különösen keresettek voltak. Alkotott néhány hősi emlékművet is. Hosszabb ideig türjei műtermében dolgozott nagy kedvvel, lendülettel és fejlődéssel. A legszebb reményekre jogosító tehetség volt, aki méltán kérte a művészi életben az őt megillető helyet. Alkotott festményeket is. A háború kitörése után tartalékos tiszti minőségben katonai szolgálatot teljesített Zalaszentgróton. Harcos, önzetlen lélek volt, a sorsa igazi művészsors: teljesen szegényen halt meg, olvashatjuk a Zalai Magyar Élet, 1943-07-10 / 152. számában.

Türjén működött egy **Türjei Polgári Kaszinó** is, amely 1895-ben alakult. Kevés adatot találtunk erről, de a polgárosodást segítette a településen, a nyilvánosság fóruma is volt egyben, ahol a tagok megvitatták az őket érintő kérdéseket, a község jövőjét is itt tervezték.

A közösségi szolgáltatásokon belül a sportolási lehetőségekre is számos lehetőség kínálkozik a településen. A községben egy sportpálya, egy tornaterem és egy játszótér várja a sportolni, kikapcsolódni vágyókat. Ezenkívül az iskolaudvaron egy lebetonozott pálya is található, ami a

kosárlabda vagy a kézilabda sportágak szeretőinek biztosít megfelelő helyszínt. A sportpályán a közösségi élet színesítése érdekében egy szabadtéri színpad, és egy pajta épült. A szabadtéri rendezvények fontos szerepet játszanak a település életében, kiváló találkozóhely az elszármazottak és az itt élők számára.

1907 óta működik a Túrjei Sportegyesület, hivatalosan

1921-től kísérhetjük működését. Napjainkban a helyi

közösségi élet fontos eseményei a helyi focicsapat

rangadói, a **Túrjei Sportegyesület** 2 csapattal nevezett a megyei II. osztály mérkőzéseire. A csapat mérkőzései közel 100 embert visznek kis a sportpályára, hétről hétre.

Milyen előzményei voltak a sportegyesület működésének? Sport - A zalaszentgróti járás 1952» évi MHK-munkája címmel olvashatunk erről, bár nagyfokú hanyagsággal jellemezve az akkori sportkör munkáját: „Akadályozta a járás MHK tervének nagyobb százalékban való túlteljesítését a túrjei és zalaapáti sportkör hanyag munkája. A járás 9 sportköre közül öt túlteljesítette tervét, egy teljesítetté, egy 90 százalékra teljesítette és kettő: a túrjei és zalaapáti nem teljesítette. Nagyfokú hanyagság ez mindkettő részéről. Feltétlenül meg kell vizsgálni, hogy mi ennek az oka. Ki kell deríteni, mi okozta azt, hogy Túrje és Zalaapáti ilyen rosszul viszonylik szocialista sportunk alapjához: az MHK-hoz. Felelőssé kell tenni ezért elsősorban a két község sportkörének vezetőségét, a községi tanácsokat és mindazokat a szerveket, amelyek eltűrték azt, hogy az MHK-t ilyen hanyagul kezeljék. Természetesen felelősséggel tartozik a járási TSB is, mert nem hatott oda, hogy a két községben valamit tegyenek az MHK-terv teljesítése érdekében. Zala, 1952-12-11 / 290. szám”. Egy évvel később már a sportolók önkéntes munkával is segítették a mezőgazdasági munkát. **A Túrjei Traktor SK sportolói** nevében a sportkör elnöke arra tett ígéretet, hogy a sportbrigádok a zsigmondházi állami gazdaságban vesznek részt az aratási munkákban. – olvashattuk **Zala, 1953-06-12 / 136. számában.**

A Túrjei Iskoláért és Óvodáért Alapítvány és a Túrjei Óvoda Szülői Munkaközössége munkásságára nagy hatással volt az 1913-as évből az önzetlen társadalmi munkája a tanítóknak. Az akkori **túrjei ifjúsági egyesület** elnöke, Horváth János főtanító farsang vasárnap és húshagyó kedden este a népiskola legnagyobb tantermében igen jól sikerült műkedvelő előadást rendezett. Az estélyt Kurucz nóták nyitották meg, melyet az ifjúsági énekkar énekelt Horváth főtanító vezetése mellett. Utána színre került: A piros bugyellárisa ez a zamatos magyar népszínmű, melyet kitűnő hatás mellett adtak elő. Meglátszik a tanítók társadalmi munkája a társadalomban. Horváth főtanítót, mint az egyesület vezetőjét s az estély rendezőjét egész este ünnepelték, üdvözölték benne az agilis magyar néptanítót – írta a Magyar Paizs, 1913-02-13 / 7. száma.

A tanítóról már a Magyar Paizs, 1909-06-10 / 23. számában is olvashattunk, Tavaszi mulatságot rendezett Horváth János kántortanító. „E mulatságon az ottani dalárda fellépésével jó magyar népdalokat hallottunk négy szólamra énekelve. Egy percre megállunk s igaz rokonszenvvel, s elismeréssel emlékezünk meg Horváth János kántortanítóról, aki megmutatta, hogy mily szép eredményt tud elérni a szorgalommal párosult zenei tehetség. Horváthot, mint jó zenészt és ügybuzgó népnevelőt megdicsérjük, mert ő az iskolán kívül a nép erkölcsi és szellemi nevelésén fáradozik. Jellemzésére annyit mondunk csak, hogy ha az igazat mind leírjuk talán sokalnék azok, kik nem voltak fültanúi.”

A népnevelés egyéb formájáról is vannak információink, hiszen a Zalamegyei Újság, 1933-12-12 / 279. száma Előadások Göcsejről címmel erről tanúskodik: „Vasárnap, 10-én Túrjén a kat. elemi iskola legnagyobb termében történt a Göcsej ismertetése, melyet a megjelent közönség előtt Málits

Frigyes plébános beszéde vezetett be. A mi Göcsejünkkel kevésbé ismerős türjei hallgatóság gyönyörködött a szebbnél-szebb felvételekben s az ősi göcseji kultúra bemutatott maradványaiban. Az előadás végén ugyancsak a plébános záró szavaival fejeződött be az előadás."

Nem mehetünk el azon hír mellett sem, olvasva a Zalamegyei Újság, 1942-01-13 / 9. számát, hogy a „Dunántúli Közművelődési Egyesületnek két kisdédóvója működik már Zalában: két hónappal ezelőtt nyílt meg az Egyesület félszázados fordulóján a türjei, amely 34 falusi gyermeket gondoz és az alsóörsi is működik már, egyelőre magán-óvoda formájában 30 növendékkel. Új választmányi tagok Zalából: Brand Sándor dr. alispán és Tóth Lajos türjei bíró, továbbá két nagykanizsai: Barbarits Lajos felelős szerkesztő és Kelemen Ferenc bankigazgató." Majd 10 évvel később már napközi is működik a településen, Nyugodtan aratnak a türjei asszonyok — vigyáznak gyermekükre a napközi otthonban című írás ad információt erről:

„Napsütéses júliusi délután. Igazi aratóidő van. A község határában szorgalmas munka folyik, ki a búzáját, ki a rozsát aratja Igyekeznek a türjei dolgozók minél kevesebb szemvesztéssel aratni, hogy könnyebben teljesítsék az állam iránti kötelességüket és több maradjon családjuknak. Ebben a harcban a férfiakkal együtt az asszonyok is az élvonalban haladnak,

Hová teszik ezek az asszonyok gyermekeiket, mit csinálnak velük." — kérdezhetne valaki. Talán magukkal viszik a földekre, a tűző napra. — Igen, a múltban így kellett csinálni dolgozó parasztszanyainknak, de ez ma már nem más, mint szomorú emlék. A múlt rendszer sok átkos hagyományával együtt ez az áldatlan helyzet is megszűnt. Ma a dolgozó édesanyák nyugodtan dolgozhatnak, nem kell örökösen azon rettegniük, hogy a gyerek a bezárt lakásban nem csinál-e valami bajt, nem tesz-e magában kárt, vagy nem lesz-e káros az egészségre egész napon át a forró melegben kint lenni.

A napközi otthont még az ismeretlen ember is könnyen megtalálja, mert a sok-sok apróság örömtől, boldogságtól hangos zivaja messzire hallatszik. Ilyenkor a játszótéren játszanak. Hinta, homok és ki tudná felsorolni azt a sok játékszert, ami a dolgozó nép államának segítségével folytan a napköziotthon rendelkezésére áll. Fél 5 van, uzsonnához készülődnek. Arcuk, a játéktól kipirult, még a játék hevében vannak, de azért fegyelmezettek. Megmosdatják őket, sorakoznak, leülnek a kis asztalkák köré és jóízűen elfogyasztják az uzsonnát. Ma éppen tejes kávét kaptak. Ide, a napközi otthonba adják a türjei szülők gyermekeiket. Tudják, hogy itt jó kezekben vannak, a felügyeleten kívül gondos' nevelést is kapnak. A délelőtti órákban sétálnak, tornásznak, kézimunkáznak, főképpen rajzolnak és festenek a gyermekek. Szűcs Ferencné, a napköziotthon vezetője talán már századszor veszi kézbe a kis kézimunkákat, festéseket és rajzokat, amiket ebben az évben készítettek kis tanítványai. Szereti őket és nagyon büszke rájuk. Pető Marika 6 éves kislány a kézimunkázásban, Buncsi Józsi a rajzolásban tűnt ki, de szép a többi kézimunka és rajz is. A legkisebbek még csak köröket és vonalakat rajzolgatnak, hogy kézügyességük fejlődjön.

A napköziotthonban ma sok gyermek van felügyelet alatt, míg édesanyjuk nyugodtan végzi munkáját a szántóföldeken, mert tudja, hogy gyermekére kora reggeltől késő estig féltő gonddal őrködnek, nevelésével törődnek és kifogástalan ellátásukról gondoskodnak. Megváltozott a türjei dolgozók véleménye. 1948-ban, az alakuláskor még idegenkedtek gyermekeiket napközibe adni és az ellenség aknamunkája következtében azt hangoztatták, hogy a gyermekeket nem adjuk kolhozoknyhára. Az ellenség ezen a téren is elvesztette Türjén a talajt a lába alól. Bizonyíték erre a 82-es létszám, a viruló gyermekereg és az a vélemény, ahogy a türjei szülők vélekednek a dolgozó nép államának nagyszerű segítségéről, ajándékaról, a napköziotthonról.

Az informális szerveződések közül a **Türjei fotószakkör, az amatőr színjátszó kör, és amatőr tánccsoportok (TSZCS, Őszirozás) az egyházközség** vesz részt aktívan a helyi közösségi életben. Türjén komoly hagyományai voltak a színjátszásnak, számos előadás még a fővárosig is eljutott.

Az 1895-ben, január elsején megalakult **Türjei Polgári**

Olvasókör (Alapszabály engedélyezése: 45585/V.1895.) Tagok száma ekkor 60 fő, majd 104 főre duzzadt már az 1920-as években.

A türjei „Polgári Olvasókör” február 9 én a „Koronához” címzett vendéglőben saját könyvtára javára dalestéllyel egybekötött táncmulatságot rendez a következő programmal: 1. Szózat, éneklí a dalárda. 2. A magyarok eredete és bejövetele, történelmi előadás, tartja Réthy Gyula, a polgári kör elnöke. 3. Koldus ének Aranytól, szavalja Koller Mariska. 4. Magyar ábránd, éneklí a zenekar kísérete mellett Torma Zsigmond. 5. Munkácsyról, szavalja Stampfa. y Miklós. 6. Égi dal, éneklí Torma Zs., Tarsoly B., Fetteli J., Hock P., és Stampfay M. 7. Szeretem a nőket, víg monológ, előadja Torma Zsigmond. 8. Vadászdal Richter F.-től, éneklí a datárda. Beléptidíj : személyjegy 30 kr., családjegy 80 kr. Kezdeté 7 órakor. – adták hírü a helyiek.

A színjátszókörl előzményei a településen az 1912-ben alakult **Türjei Jótékony Nőegylet** (Alapszabály engedélyezése: 109869/V.1912.) nevéhez is kapcsolódnak.

Műkedvelő színielőadás Türjén - Zalamegyei Újság, 1932-04-03 / 75. szám: „ A **Türjei Jótékony Nőegylet** húsvéthétfőn, a Korona vendéglő nagytemében adta elő az „**Apróhirdetés**” című két felvonásos vígjátékot. A szereplő leányok igen jól adták szerepüket. Szorgalmas tanulásukat többször megnyilvánult tapssal honorálta a közönség. Iván Irén, Kaczián Erzse, Varga Róza, Hájas Annus, Fáner Margit, Handler Teréz, Szaksz Mariska, Rép Irén, Gyöngy Teréz, Fender Teréz, Hebedeán Gabi mind dicséretre méltóan szerepeltek. A darabban előforduló magyar körtáncot ismételni kellett közkívánatra. A darabot Horváth Jánosné elnök, a táncot Horváth Margit III. éves tanítónőképzős tanította be. Bár az anyagi és erkölcsi siker teljes volt, de a szegények megsegítésére vajmi csekély összeg maradt, mert a különféle címeken lerótt engedély és bélyegdíjak oly magasra rúgtak, hogy a bevétel jórészét megemésztették.

A türjei műkedvelő színjátszásról előadás is hangzott el a Zalai Magyar Élet, 1943-07-01 / 145. szám szerint: „ A keszhelyi népművelési előadóképző tanfolyamon már több előadás hangzott el. Ezek mind nagyértékűek, számos gondolat vonul rajtuk végig, amelyeket tovább fűzni hálás feladat. Az előadások ismertetésében azonban nem követhetjük az elhangzás időrendjét, hanem alkalmazzuk azokat az eseményekhez való kapcsolódásuk, vagy napi érdekességük szerint. Esemény volt a **türjei műkedvelők színielőadása**. Ennek mintegy elméleti igazolása az az előadás, amelyet a műkedvelő színjátszás népművelési feladatairól tartott Novágh Gyula gimnáziumi igazgató, a székesfővárosi népművelés vezetője. Az előadó kifejtette, hogy a műkedvelő színjátszás falun valóságos művelődési intézmény. Sajnos, száz százalékig megfelelő műkedvelő színdarab alig van, mert hiányzik az a követelmény, hogy a darab ne kívánjon különösebb színészi szaktudást, hanem hogy ösztönös színjátszási készséggel elő lehessen adni. Minden egyes műkedvelő előadás a szereplők részére széleskörű tanulmány, önképzés, ami természetesen többet ér bármely szabadelőadás hatásánál. Arra a kérdésre, honnan lehetne megfelelő darabot teremteni műkedvelők számára, Novágh Gyula kifejtette, hogy nagy jelentősége volna annak, ha a tanításág a magyar mese- és mondavilágot színpadra feldolgozná. A rendezésnél nagy tapintatra is van szükség, nehogy a szereplők

kiválogatásával sértődések és ebből falusi cselszövények keletkezzenek. Az előadások hatása abban is nyilvánul, hogy fegyelmezésre szoktatnak, ismereteink gyarapítására készítetnek, szókincsünk, kifejezőképességünk gyarapszik, megjelenésünk, mozgásunk kifinomodik és mindennek tetejében megszeretjük az irodalmat.”

A fővárosi lapok nagy elismeréssel írták a türjei Kalót műkedvelőkről: „Nagy port vert fel Darvas Józsefnek, a markáns egyéniségű parasztszármazású írónak a nemrégiben bemutatott darabja a „Szakadék.” A főváros előkelő színházai után Túrje község is bemutatta a darabot, ahol megjelent maga az író is, aki kijelentette, a műkedvelő előadás végén, hogy így képzelte el az előadást, amikor megírta a néppel foglalkozó drámáját. Most, mint olvassuk a türjei műkedvelők felrándultak Pestre és a Madách színház népszerű színpadán mutatták be Darvas József darabját, amelyről a Nemzeti Újság pl. a következőket írja:

Szerencsés darabot választottak ki a türjei színjátszók Darvas József „Szakadék” című folytott levegőjű drámai darabjában, amely a falu súlyos problémáit, a pletykát viszi színpadra. A magyar kultúra névtelen hőse, a lelkes falusi tanító kerül a pletyka szakadékába, amely fölé hivatástudata, fajtájához való hűsége akar hidat verni. Igazi emberek, élő figurák a darab hősei, minden jelenet élet, a falu élete a maga ezerszínű arcával.

No, de én most nem a darabról akarok írni, hanem a szereplőkről és nagyszerű játékukról. Hájas László a falusi tanító alakját, lelki küzdelmeit egyszerű eszközökkel, minden póz nélkül rajzolta meg. Üde jelenség a szerelmes Klára szerepében Márkus Bözsike. Remekbe szabott figura a hűséges Bak bácsi szerepében Gyökeres Ferenc Különösen sikerült alakításokat nyújtanak a mellékszereplők: Schusztér Ferenc Szunits István, a kitűnő Párkányi Ferenc, Tóth József, Dömötör Bözsi, Németh Marika. Horváth Annus, Buncsi Ilonka, Belincs Ilus, Németh Palkó, Szeiler Marika, Karáder Mariska, Fibik Endre, Hujber Sanyika mind egytől egyik felülmúlják a vidéki műkedvelő színjátszók színvonalát. Azok játszottak, akikről írták ezt a darabot. A nézők számára érdekes volt, a hivatásos színész számára itt-ott tanulságos lehetett. Zalaegerszegi Újság, 1943-05-26 / 118. szám.

A türjei műkedvelők Zalaegerszegen is bemutatják a „Szakadék”-ot. „Nemrégiben beszámoltunk arról, hogy Túrjén KÁLÓT és Kalász műkedvelő gárdája bemutatta Darvas Józsefnek, a kiváló népi írónak a falusi tanító megrázó életét bemutató híres drámáját, a »Szakadék«-ot, amit csak nemrégiben mutatott be a budapesti Madách Színház is. A fővárosban nagysikere volt a komoly népi író drámájának. A darab témáján felbuzdulva a türjei műkedvelők szintén bemutatták a remek drámát falujukban, amelynek előadásán maga az író, Darvas is megjelent és kijelentette, hogy így képzelte el a dráma előadását, ahogyan azt a KÁLÓT és Kalász műkedvelők elő íadták. Az író kérésére, mint arról a múlt héten beszámoltunk, a műkedvelők felrándultak Budapestre és a Madách Színház színpadán is bemutatták tudásukat. A fővárosi sajtó egyöntetűen melegen ünnepelte a nagyszerű együttes remek előadását. Örömmel tudatjuk a város lakosságával, hogy a türjei műkedvelők a vármegye területén körútra viszik a»Szakadék«-ot és vasárnap a megyeszékhelyen, Zalaegerszegen, a Kultúrházban mutatják be. Délelőtt 11 órakor 60 filléres helyár mellett, délután pedig 4 órai kezdettel 2.50, 2.—, 1.50 és 1 pengő és 60 filléres helyárok mellett. Zalaegerszegi Újság, 1943-06-04 / 125. szám.” **A miniszter útja Göcsejen át:** Dr. Szinyei-Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi

miniszter dr. Hankiss János kultuszállamtitkár, vitéz gróf Teleki Béla főispán kíséretében Keszthelyre tért vissza, ahol ő és a főispán Festetics hercegasszony vendége volt, az államtitkár pedig részt vett a **türjei KALOT műkedvelők színelőadásán** a Hungáriában. Darvas József drámáját, a Szakadék-ot adták elő ezúttal is dr. Tóth Péter premontrei kanonok betanításában. Az előadásnak igen nagy sikere volt, zsúfolt terem nézte végig és egyhangú volt a megállapítás, hogy a dráma megjelenítése nagyszerű műkedvelő teljesítmény volt, felér a legsikeresebb népművelés hatásával. Zalai Magyar Élet, 1943-07-01 / 145. szám.

Az egyházi egyesületek közül Türrén is működött a **KALOT és a Kalász egyesület**. „Türrén a KALOT nemzeti színű selyemzástól szerzett be, amelynek a napokban volt a megszentelése. A zászlóanyai tisztséget Halmos József nyugalmazott főjegyző felesége töltötte be. Zalai Magyar Élet, 1943-07-04 / 147. szám”

Kalász leánynapokat tartottak, amelyről a Zalamegyei Újság, 1942-06-13 / 131. száma is tudósított: „Múlt vasárnap nagy izgalommal várta Türré népe az egész vidékről odaseregülő leány- csoportokat. Az érdeklődés nem is volt hiábavaló. Egymásután vonultak fel Türré, Zalagyömörő, Zalabér, Zalaszentlászló, Kehida, Nemesbük, Zalavég, Kísszentgrót, Aranyod, Pakod, Csatár, Dabronc, Csácsbozsok, Döbröce, Szentpéterúr, Tüskeszentspéter, Zalaudvarnok, Batyk, Tekenye, Csénve Leánykörei én Leány- klubjai, összesen 525 leány vezetőikkel, sokan szebbnél-szebb egyenruhákban. Különösen feltűnt a pakodiak szép sötétkék hímezett ruhája, a csatáriak fehér-kék egyenruhája. Nagyon helyesek voltak a döbröceiek sötétkék szoknyájukkal s a hosszú fehér blúzzal.

A fél 10 órai szentmisén, amelyen szebbnél szebb népénekeket énekeltek, megáldoztak mindnyájan. Reggeli után kezdődött az iskola udvarán a díszgyűlés, amelyet Iloss József dr. pápai prelátus, a veszprémi Katolikus Akció igazgatója nyitott meg. Egy lelkes szavaltat után Katekizmus bemutató volt. Két nemesbükü leány, névleg Heteyi Irén és Kovács Mária a kis katekizmus összes kérdéseire, az apró betűs jegyzetektől a legtökéletesebb feleleteket adták, sőt még a nekik feladott hitvédelmi kérdésekre is pompásan megfeleltek. Aranyod és Kísszentgrót leányai kánon-énekeket adtak elő, Türré, Zalagyömörő egyesületük munkájáról számoltak he, Kísszentgrót szavalókórussal gyönyörködtetett, majd a központi kiküldött beszélt a leányokhoz s a türjei plébános mondta a zárszót. A Pápai és Magyar Himnusszal végződött a díszünnepély.

Délután 2 óra után felvonult az egész leánysereg a Hősök szobra elé s azt megkoszorúzták, majd a plébánia elé mentek s ott üdvözölték a megyéspüspök kiküldöttjét, Hoss József dr. prelátuskanonokot. Három órakor kezdődött a levante sportpályán a műsoros bemutató. Elénekeltek a jeligéjüket s Nagy Erzsébet egyházmegyei tit kár jelentette be a bemutató kezdetét. A türjei szavalókórus előadása után a kehidai leányok: Tikot fogtam és a Babi-babi népi játékokat adták elő, utánuk a nemesbüküiek szép rózsaszín ruhájukban Ángyom süttött és János úr kezdetű játékokat mutatták be. A tüskeszentspéteriek a Vargáék ablaka játékot, a zalaudvarnokiak az Aranykapu s a Mi házunk című játékot játszották. Döbröce népi táncot, Zalaszentlászló kánonokat adott elő. A' csatári leányok a Látod-e babám táncot s a Mókus-bókus népi játékot mutatták be nagy sikerrel. Zalagyömörő ezután a Pünkösödölő népszokást, a kísszentgrótiak és dabronciak magyar táncot, Szentpéterúr és Tüskeszentspéter táncos játékot adtak elő, míg a türjei Görög Ilona népi balladával

gyönyörködtette nemcsak leánytársait, hanem a nagyszámú közönséget is. Boldog Margit-énekekkel s a Magyar Himnusszal fejeződött be a remek műsoros bemutató. Ez a leány seregszemle nemcsak az összetartás érzetét, hanem a hazaszeretetei s a vallásosságot is nagymértékben ápolja, azért hálás köszönet a szervezőnek, a rendezőknek s a szereplő leányseregeknek.”

Nemcsak a lányok, hanem a legények is jeleskedtek: „A KALÁSZ mozgalom szép munkát végezett, s ha tovább is kitart a megkezdett célok munkálásán, akkor a szebb jövő szép jelenné változik. Zalamegyei Újság, 1943-06-25 / 141. szám.

Zalaszentgróton a türjeiekkel párosversenyben készülnek alkotmányunk ünnepére – szóltak ekkor a hírek:

„Alkotmányunk ünnepére, augusztus 20-ra nagyarányú „vidám vásár“-! rendezünk elsőrendű katonazenekar, művészek, énekesek és a helyi kultúr csoportok közreműködésével. Ugyanekkor községünkben a járási tanács segítségével árubőséget teremtünk, ahol dolgozó parasztságunk olcsón megvásárolhatja szükségleteit. Ipari dolgozóink a terményfeleslegekből, a szabadpiacra kerülő terményekből beszerezhetik téli szükségletüket.

A verseny nyilvánossága érdekében a szemléltető agitáció minden lehetőségét kihasználjuk. Ebbe a munkába bevonjuk a pedagógusokat és az úttörőket. Községünk három pontján állandó és friss versenyhíreket közlünk. Községünk öt más helyén felhívjuk dolgozóink figyelmét a gyors beadásra. A cséplés és gabonabegyűjtés mellett az élő állat, tojás, és baromfi begyűjtése harmadik negyedévi tervét határidő előtt két héttel teljesítjük. Ezek mellett állandóan fokozzuk az adóbevétel ütemét.

Kérjük, a türjei községi tanácsot és dolgozó parasztokat, hogy a szocializmusunkat építő versenykihívásunkat fogadják el és ezzel is járuljunk hozzá ahhoz, hogy megyénk és járásunk eredményei olyanok legyenek, amellyel országos viszonylatban is megbecsülést szerzünk.

Jaloveczky Rudolfné MDF pártbiz. titkár. Hegedűs Vinczéné vb-elnök. Zala, 1952-07-15 / 164. szám.

Batyk község közösségi tevékenységének történeti feltárása

A község története:

Batyk a legészakibb Zala menti település. A falu a Zalaegerszeg és Sümeg között fekvő fontosabb mellékút mellett fekszik. Egy időben vasúti csomópont volt, vasútállomásán (*Zalabér-Batyk*) találkozott a Zalaegerszeget Celldömölkkel és Budapesttel összekötő fővonal a zalaszentgróti szárnyvonallal, amely valaha egészen Balatonszentgyörgyig húzódott, valamint egy Sárvár felé húzódó szárnyvonallal. A jó vasúti összeköttetés mellett sok autóbusz érkezik a községbe leginkább Zalaegerszeg és Sümeg felől. A falu határában lévő *Ősgyep* természetvédelmi terület. Batyk első említése 1251-ből való Bogk néven, amely a szomszédos Túrje prépostságának tulajdonát képezte. A 14. és 15. században számtalanszor cserélt tulajdonost elsősorban nagy értéke miatt. Legjelentősebb birtokosa a Béri család volt. A települést az 1570-es évektől adóztatták a törökök. A portyázások azonban csak a 17. századtól sújtották a települést (legsúlyosabb 1683-ban), ám Batyk mindvégig lakott maradt. Az elkövetkező időkben Batyk jó adottságú településként fejlődött tovább a határában két malommal. Batyk Község legfőbb nevezetessége a Batyki Ősgyep, a Balaton- felvidéki Nemzeti Park Igazgatósága kezelésében van, 1989-ben nyilvánították védett területté, 50 ha terület maradt fenn, amelynek mintegy felét kaszálják, a másik részén viszonyt szinte változás nélkül maradtak meg napjainkig a Zala folyó völgyének egykori növény ritkaságai. Tömegesen fordul elő a folyó partján szibériai nőszirm, a kornistárnics, a mocsári nőszőfű és a szúnyoglábú bibircsvirág, de nem ritka a buglyos szegfű, és a hússzínű ujjas kosborszem. Ritkaságai között említhető az agárkosbor és a poloskaszagú kosbor, vagy a mocsári Kockás lilium. Batyki Szent István király tiszteletére felszentelt Római Katolikus templom, melynek felújítása a tavalyi évben megtörtént, tetőcsere valósult meg. A templom a település legfontosabb műemléke. A templom berendezési tárgyai közül a barokk szószék és az oltár retabló a templom építésével egyidős. A Szent Istvánt ábrázoló oltárkép későbbi lehet. A templom kertben található Keresztet 1835-ben Szalay István zalabéri plébános saját költségén állíttatta.

Közművelődés a faluban: Batyk Község Önkormányzata hátrányos helyzetű ugyan, de ismerve a tényeket és a szomorú tendenciát, a fiatalok támogatásán és a munkahelyteremtés elősegítésén dolgozik, hogy csökkentse a munkanélküliséget, és az azzal járó szegénységet. A művelődési ház folyamatos nyitva tartására nincs lehetőségünk, de az alkalmi rendezvények- iskolás- óvodás műsorok, idősök napja, alkalmi kiállítások, vásárok-, itt kerülnek megrendezésre. Egyéb rendezvényeink helyszíne az Önkormányzati Hivatal udvara, ahol szabadidő központot alakítottunk ki, játszótérrel, alkalmi színpaddal, és a rendezvények során nagy érdeklődésre számot tartó kemencével. Az önkormányzat feladata a közművelődési szolgáltatások biztosítása a lakosság számára. Szervezi a művelődést, a szórakozást és a szabadidő hasznos eltöltését segítő rendezvényeket, programokat. Tevékenysége alapvetően 2 terület köré épül:

- Színvonalas rendezvényeket és programokat szervez
- Segíti a szabadidő hasznos eltöltését

Sportolási lehetőségre a községi sportpálya ad lehetőséget, ahol fiatalok, idősök hobbi szinten focihatnak. Batykon egy alsó tagozatos általános iskola, és egy 1 csoportos óvoda működik, mint

Türje Tagintézménye. Az óvodai, iskolai programok nagy része a szülői munkaközösség szervezésében kerül megrendezésre, úgymint a farsang, húsvét, anyák napja, télapó, karácsony.

Az egyházi egyesületek közül Batykon is működött a **KALOT és a Kalász egyesület. A KALOT a katolikus legényegylet volt, a Kalász pedig a leányok egylete.** A KALOT-ról bővebb információk nem állnak rendelkezésre. A Kalász egyesület 1941-ben alakult meg Batykon 29 taggal. 1942-ben tartották meg az egyesület zászlószentelő ünnepségét.

Az egyházközségi szervezetről ritkán maradtak fenn adatok, az első név szerint ismert templomatyá Petrovics József, ő 1900 előtt került a tisztségbe. 1918. november 17-én bekövetkezett halála után a hívek Tóth Károlyt választották templomatyának. Arról is van egy feljegyzés, hogy 1931-ben Batykon is megalakult az új **egyházközségi szervezet**, de bővebb információt nem ad. 1934-ben Pál Károly viselte a templomatyá tiszteit. A hitéletéről csak néhány adat maradt fenn. 1938. január 18-25 között Zalabérben missziót tartottak a búcsúszentlászlói ferences atyák, P. Markó Marcell és P. Hudák Polikárp. Batykon is tartottak egy egynapos missziót, amelyen teljesen megtelt a templom. 1920-ra Batyk elérte az eddigi legnagyobb lélekszámot, 1088 fő élt a népszámláláskor a faluban. Az 1925-ös közigazgatási mutató szerint 1 kocsmá, 2 vegyeskereskedés és a „**Hangya Fogyasztási Szövetkezet**” működött a faluban. Megindult a faluban a közösségi élet is. 1924. december 26-án Batykon tartotta alakuló ülését a helyi „**Levente**” **egyesület**. A gyűlésen részt vett Kosa Károly körjegyző, Rózsa Kálmán, Vidák Károly, Szilassy József, Vincze József, Vida István, Szilassy Ferenc, Németh Sándor, Födemes József, Halász József, Káldi József, Kiss Imre, Laki József, Pál Imre, Pogacsics József, Németh Géza, Pál Géza, Pál Antal, Pusztai Pál, Adorján Vince, Laki Gyula, Adorján István, Márkus Jenő, Pogacsics Károly, Könnýűd Ernő, Vincze Lajos, Perom Lajos, Simon István, Káldi Gyula, Németh Lajos, Adorján Gyula és Bognár József. Kosa Károly körjegyző a községi képviselőtestület nevében bejelentette az egyesület megalakulását és ismertette a **Batyki Levente Egyesület** alapszabályait. A jelenlévők közfelkiáltással választották meg a tisztkart és a választmányt. Elnök: Perom Antal. Alelnök: Káldi István. Jegyző: Adorján Gyula. Pénztáros: Perom Károly. Ellenőr: Laki József. Könyvtáros: Szilassy Károly. Választmányi tagok: Rózsa Kálmán, Könnýűd Ernő, Laki Gyula, Szilassy Ferenc, Szilassy József, Szilassy Ferenc, Halász József, Simon István, Vincze József, Vidák Ferenc, Pler Sándor, Káldi Lajos. 1927. április 3-án fogadta el alapszabályát a **Batyki Önkéntes Tűzoltó Egyesület**, amely egyesület hivatalosan 1921-ben alakult, de amint láttuk már korábban is működött. A közgyűlésen részt vett: Szilassy Károly elnök, Nyúli László titkár, Kiss László, Lisztes János, Bognár József, Cömpöl György. Németh Károly, Perom Károly, Odor Károly, Németh Ferenc, Pál Gyula, Lisztes István, Egyed Ferenc, Szíjártó János, Osbátli József, Pler Sándor, Halász József, Pál Imre, Báta János, Varga Sándor, Soós Gyula, Adorján István, Jáger Mátyás, Födemes József, Kiss István, Szilassy József, Tóth Ferenc tagok. A tagok elfogadták az előterjesztett alapszabály-tervezetet. (Az egyesület pecséttel is rendelkezett, amelynek felirata: * BATYKI ÖNKÉNTES TŰZOLTÓ EGYESÜLET * 1921 Középen: B. Ö. T. E. a mezőben pedig egy tűzoltósík és

két tűzoltó csákány.) Az alapszabály mellett megtalálható a tagok névsora is: Szilassy Károly s.jegyző, parancsnok, Kiss László tanító, alparancsnok, Bognár József földműves, szakasparancsnok, Czömpöl György cipész, szakasparancsnok, Németh Károly földműves, szertáros, Perom Károly földműves, pénztáros, Odor Károly cipész, őrparancsnok, Laki István cipész, őrparancsnok, Németli Ferenc földműves, őrparancsnok, Pál Gyula földműves, rajparancsnok,

Lisztos István földműves, rajparancsnok. Egyed Ferenc földműves, rajparancsnok. Szíjártó János földműves, rajvezető, Osbátli József cipész, rajvezető, Pler Sándor kovácssegéd, rajvezető, Rózsa Kálmán, Halász József, Vincze József, Pál Imre, Batai János, Varga Sándor, Sós Gyula, Adorján István, Jáger Mátyás, Födemes József, Kiss István, Szilassy József, Tulok János, Tóth Ferenc, Kiss Lajos földművesek, tűzoltók és Nyúli László jegyző. A tűzoltóság megalakulása után érezhetően csökkent a tüzesetek száma a faluban, ami arra mutat, hogy megszűntek a múlt század végén jellemző biztosítási csalások is. Az I. világháború befejezése után megkezdődött a falvakban az emlékművek készítése. 1928. május 22-én került sor a batyki hősök emlékművének leleplezése. 1929. június 9-én volt a zalavégi hősök emlékművének felszentelése, ahol a díszvendégek mellett jelen voltak a zalavégi és a batyki leventék, a zalavégi, a batyki és a zalabéri önkéntes tűzoltók.

A 19. század során már nem csak a nagyurak, hanem az egyszerű emberek is állítottak keresztet az utak mellé fogadalomból vagy valamilyen esemény emlékére. A kereszt fenntartására és javítására általában 100 korona alapítványt tettek az állítatok, de ezek az I. világháború utáni válság során teljesen elértéktelenedtek. Nem csak keresztet állítottak a hívek, hanem a templom felszerelésére is áldoztak. 1916. augusztus 7-én a hadsereg elvitte a batyki templom tornyából az egyik harangot, ami valamikor a múlt században készült. 1924-ben Baráth Imre zalabéri káplán mozgalmat indított Zalabérben, Batykon és Zalavégen a világháború során elvitt harangok pótlására, ez eredményre vezetett, mivel mindhárom falu gyűjtést rendezett a harangok beszerzésére. Az **összefogás szép példája**, hogy a batykiak egy 400 kilós harangot rendeltek. Ez a harang hamarosan el is készült, majd 1925. május 21-én érkezett meg Zalabér vasútállomására.

Az együttműködés az oktatási intézmények között nem újkeletű, hiszen a Madarak és fák napja ünnepségről már a Zalamegyei Újság, 1935-05-30 / 124. száma is írt: Túrje, Szalapa, Batyk és Zalavég községek iskolái hétfőn együttesen tartották meg a **Madarak és fák napja ünnepélyét a batyki berekben**. A közel 700 gyermeknek Császár Lajos, türjei tanító tartott előadást a madarak és fák védelméről, az énekszámokat pedig Horváth János türjei igazgató vezényelte. A kellemes idő nagyban hozzájárult a szépen megrendezett ünnepély sikeréhez.”

A projekt létrejötté sem volt így kétséges, hogy a jelenlegi szomszédságok közül Batyk is csatlakozik a kezdeményezéshez. Az elmúlt évek igazolták a sikert, hiszen a kicsi falu lakossága megalapította az Aktív Batyk Egyesületet és komoly eredményei vannak a közösségfejlesztés területén, amelyeket a projektben megvalósult események is igazolnak.

Óhíd község közösségi tevékenységének történeti feltárása

A Község története: Óhíd Zala megye északi részén, Zalaszentgrót és Sümeg között. Egy kis völgykatlanban a Fenyős patak jobb és bal partján helyezkedik el. Szőlőbirtokai a Huszonya-hegyen található, ahonnan kitűnő kilátás nyílik a Somlóra és a Ság hegyre.

A faluról szóló első említések 1406-ból valók. A XV. században teljesen nemesi település volt. A törökök ellen erődítményt emeltek, ennek ellenére többször behódolt, de mindig csak pár évig fizetett adót. Óhíd teljesen függetlenül működött a törökellenes harcokban, a település ellen több panasz is érkezett Szentgrót kapitányától. A 19-20.században nőtt a nemesek száma. A század elején tanító is jött a faluba. Templomát 1733-ban emelték. 19-20. században a földművelés és állattenyésztés volt a jövedelemforrásuk. 1960-ban megindult az ingázás a városok felé, jelentőssé vált az elvándorlás. **Közművelődés a faluban:** Mivel a településen kevés a munkalehetőség, nagy az elvándorlás, és az elöregedés is veszélyezteti a falut, a község vezetői a helyi Önkormányzat a falu élhetőbbé tétele érdekében művelődésszervező végzettségű szakembert alkalmaz a tavalyi évtől, a közművelődési feladatok ellátására. Művelődési ház biztosítja a lakosok számára a közművelődési szolgáltatásokat. Ezen belül:- a könyvtár szolgálatot látja el, -a település éves rendezvényeinek szervezését, lebonyolítását. A rendszeresen megrendezett helyi összejöveteleket, a gyerekek szabadidejének hasznos megszervezését. Kézműves szakkörök, sportrendezvények lebonyolítását. A település rendezvényeinek megszervezésében és lebonyolításában nagy segítséget nyújtanak az Önkormányzati vezetők, képviselők és az aktív, tenni akaró lakosság. Segítséget nyújt a programok szervezésénél, hogy településen még működik óvoda. Az ide járó gyermekek általában fellépnek, kisebb műsorokat adnak elő a település rendezvényein. **Polgárőr Egyesület** tagjai segítik a rendfenntartást a falu rendezvényein. Pár éve működő **Óhíd Baráti Kör** is rendszeresen segítséget nyújt, a rendezvényeken vagy a faluszépítő programokban. Futballcsapatára méltán büszke a település, hiszen nagy összekovácsoló ereje van a fiatalok körében. Óhíd község tervezi az helyi értéktár létrehozását a közeli jövőben, mivel nagy mennyiségű írott anyag áll rendelkezésre a település történetéről, melyet írásos formában, megújítva könyv formájában szeretne kiadni. Az összegyűjtött régiségek bemutatására a régi magtár épületét újítaná fel az Önkormányzat. Rendezvények megrendezésére általában a Hétmérföldes parkban van lehetőség, amelyben több nádtetős kiülő található, fapadok, asztalok, és egy nagyméretű futballpálya teszi lehetővé a zökkenőmentes lebonyolítást. Rossz idő esetén illetve a téli programok a falu tornatermében kerülnek megrendezésre. A településen sajnos évek óta nem működik Általános iskola, régi épülete felújítva szállásként várja a kiránduló csoportokat. Óvoda működik, amelynek épülete pár éve átalakításon, korszerűsítésen esett át. A faluban új játszóteret hoztak létre melynek fejlesztése még folyamatban van. A könyvtár is átköltözött új helyére, mely korszerűbb, barátságosabb. A helyi futball klub,- mely kiváló eredménnyel büszkélkedhet - öltöző helyiségeit is teljesen felújította, korszerűsítette az Önkormányzat.

Visszaemlékezések vitéz Göncz – Ruszkai Gróf Kornis
Boldizsár (Bécs 2014, február 5.)

„Kedves jó Szalapaiak!

Gyerekkoromban, 1925-től kezdve valahányszor ennek a falunak a nevét hallottam, mindig jeleső melegség öntötte el a szívemet! Édesapám, Kornis Elemér testvérbátyja Kornis Imre élt itt családjával, a mi hős szeretett Unokatestvéreinkkel: Bódival, Gáspival és Ilonával. Akkoriban, 1925-ben költöztünk mi Erenyére, (ez a major neve volt ami a Fenyősi pataktól nyugatra a Csárdásig tartott Óhidon) Mihályfáról, ahol 1924-ben megszülettem. **Szalapa és Óhid határában** terült el az a birtok, melyet az első világháború után a 3 Kornis testvér szüleiktől örökölt: Erzsébet, Imre és Elemér. Ezt bevezetőnek szántam, hogy tudják kerültünk mi **Óhidra**. Szalapai emlékeim: 4-6 éves koromtól 1930 – 1944-ig. Legalább 100 alkalommal voltunk együtt, vagy Szalapán, vagy **Óhidon**, néha úgy is, hogy valamelyik otthonban meg is aludtunk, persze elég éberren!!! Imre bácsi a szalapai **tűzoltóparancsnok** is volt, a közelebbi falvakban keletkező tüzek oltásában rögtön részt vettek lovak vontatta fecskendővel és 2-3 hosszú szekér **tűzoltó önkéntessel**! Egy faluközi focimeccsen Szalapán egyszer részt vehettem, rendes **focilisták** közé beállhatunk, nekem engedték a Gáspit leszerelni, vagy fordítva, azt hiszem döntetlen lett a vége. Ha kevesen voltunk csak unokatestvérek, hoztunk majori gyerekeket, azokkal jobban lehetett játszani apacsosát, vagy rabló-csendőrt. Egy Luttemberger Jóska nevű fiúra emlékszem, ő Bódi barátja volt, talán Sümegre járt gimnáziumba. A Somogyi Jóskára is emlékszem, családja először **Óhidon** volt, aztán átjöttek Szalapára. Mariska, meg Kari is volt. A Marcsa néni volt a szakácsné, nagyon jól főzött, minket mindig kihajtott a konyhából, útban voltunk neki. Az ő férje volt a Meister úr, mindent meg tudott javítani. Volt egy függő kugli is, 9 bábú meg egy kötélen lógó golyó, aztán háború után rendes hosszú pályás kugli is volt, ennek Gáspi volt a nagy mestere. Szegény Gáspi 55 évesen halt meg Belgiumba. Még találkoztam vele Tamás esküvőjén, ő most 24 Jánosházán él, gyönyörű nagy családja van. Bódit most novemberbe temettük, nyáron még láttuk nagybetegen! Most abbahagyom, sokszor üdvözlöm Mindnyájukat, szép az öreg ház meg a platánfa, ott sokszor ültünk!”

Óhidon is jelen volt korábban a Zalamegyei Gazdasági Egyesület, amely szakelőadások és tanítások megvalósításában volt érdekelt a térségben: (Zalamegye, 1898 (17.évfolyam, 27-52. szám)1898-10-16 / 42. szám) „Vármegyénk területén a földművelésügyi miniszter a **Zalamegyei Gazdasági Egyesületet** bízta meg a **gazdasági szakelőadások és vándortanítások rendezésével**. Az egyesület által egybeállított program szerint szakelőadások lesznek a f. évben Nagy-Kanizsán és Zalaegerszegen s tartják a keszthelyi gazdasági tanintézetnek erre vállalkozott tanárai.

Vándortanítások lesznek:

- 1) Tapolcza, Gyulakeszi, Híszel, Hegymagas és Gulácson. Vándortanító Szigethy Ödön tapolczai tanító;
- 2) Sümegh, Csabrendek, Prága, Káptalanfa, Bazsi és Kis-Görbőn, v. t. Kocsiss Károly sümeghi tanító;
- 3) Zala-Mihályfa, Gyömörő, Ivis-Vásárhely, **Óhidon v. t. Tóth Lajos zala-mihályfai vezértanító;**
- 4) Zala-Koppány, Kallós, Kehida, Zala-Csány, **Türjén, v. t. Békefi Elek zala-koppányi vezértanító;**
- 5) Csáford, Aranyod, Szent-Péter, Zala-István, Zalabér, Dötkön, v. t. Gosztonyi József csáfordi tanító;
- 6) Sormás, Eszteregnye, Szepetnek, Ilgyác, Homokkomáromon, v. t. Anders Károly sormási tanító;
- 7) Magyar Szerdahely, Bocska, Berzencze, GelseSziget, Újudvar, Német-Szent-Miklós, Fűzvölgy, Korpavár, Lángviz, Szent-Balázson, v. t. Sáringer Károly magyarszerdahelyi tanító;

- 8) Balaton-Füred, Alsó-Örs, Lovas, Faloznak, Kövesd, Csapok, Aracs, Balaton-Kis-Szöllős, Nemes-Pécsely, NagyPécsely, Aszófő, Tihany, Örvényes, Balaton-Udvari, Akaiin, v. t. Szabó Károly balaton-fiiredi tanító;
- 9) Eger-Arácsa, Pacsa-Tüttös, Szent-Márton, Szabar, Horváti, Dióskálon, v. t. Pécsy Béla dióskáli tanító;
- 10) Bak, Söjför, Boczföld, Sárhida, Bak-Tüttösön, v. t. Németh József baki tanító;
- 11) Pusztaszent-Tamás, Gyűrűs, Kemend, Vöczkönd, Felső és Alsó-Nemes-Apátiban, v. t. Szalay József nemesapátii tanító ;
- 12) Gyenes-Diás, Sármellék, Alsó-Páhok, Rezi, Ivarmacs, Czerszeg-Tomajon, v. t. Kárpáti János gyenesdiási tanító;
- 13) Meszes-Győrök, Vonyarcz-Yashegy, Nemes-Vita, Balaton-Ederies, Szigliget, Tördemiczen, v. t. Bucsy József meszes-györöki tanító;
- 14) P-Magyarod, Szent-Liszló, Szent-Péterföld, Bucsuta, P.-Ederics, P.-Szt.-Lászlón, v. t. Lencz Mihály pusztamagyaródi tanító;
- 15) Nova, Tárnok, Gutorföld, Páka, Csonkahegyhát, Nagy-Lengyelben, v. t. Martincsevics Ferenc novai tanító;
- 16) Bánok-Szent-György, Borsfa, Bucsuta, Oltárcz, Várföld, Bázán, v. t. Kutor János, bánok-szent-györgyi tanító ;
- 17) Mura-Siklós, Felső-Királyfalva, Bányavár, MuraSzerdahelyen, v. t. Hrusóczy Elek mura-siklósi tanító;
- 18) Közép-Bisztricz, Cserencsóc, Adriáncz, Bellatincz, Lippa, Turnischa, Gánicsa, Lipahóc, Mellincz, Izsakóc, v. t. Ferenta János izsakóci tanító;
- 19) Dobronak, Zsitkóc, Jósecz, Stieleczen, v. t. Turza János dobrónaki tanító;
- 20) Gáborvölgy, I. II. III. IV. Hegy• Kerület, Stridó, Határőrsön, v. t. Danitz Sándor stridói állami elemi iskolai igazgató;
- 21) Mura-Szent-Kereszt, Völgyifalu, Petesháza, l'incze, Újfaluban, v. t. Fekete Géza mura-szt.-kereszt tanító ;|
- 22) Ilodosán, Mura-Csány, Dekanovecz, Kotor, Szoboticza, Muraviden, v. t. Brauner Lajos hodosáni áll. elemi iskolai igazgató ;
- 23) Perlak. Dráva-Egyház, Alsó-Domború, Draskovecz, Szent-Mária, Muraviden, v. t. Tóth Sándor perlaki áll. elemi iskolai igazgató; Ilykép az 1898-ik évben összesen 147 községben lesz vándortanítás.

Az összefogásról, a közösség erejéről - megmutatkozva az 1900-as években is -, számos eredményben számoltak be a lapok: „A sümegi járásban fekvő Óhíd községben a hősi halottaknak emlékművet állítottak és azt május 27-án leplezik le ünnepélyes keretek között. (Zalamegyei Újság 1934.05. 16. 110. szám). Egy másik tudósítás így ír: „Óhíd népe a honvédekért. Az ezer lelket számláló Óhíd nagyközség a közelmúltban füsttelen napot rendezett, amelynek eredményeként 11.625 cigaretta gyűlt össze. A rendezőség a gyűjteményt arányosan elosztva juttatja el a községből bevonult honvédek részére szeretetsomag alakjában s kísérendőül a május 31-én tartott hősök napja alkalmával a tábori miséről készült 1—1 fényképet helyeznek a küldemény mellé a honi kapcsolatok minél melegebbé és szorosabbá tétele érdekében. (Zalai Magyar Élet 1942.07.08. 151. szám). Óhíd nagyközségben az „Adjunk apát a hadiárvának” mozgalom támogatására végzett gyűjtés 265 pengő és 40 fillért eredményezett. (Zalai Magyar Élet 1944-05-16 / 110. szám). A Vöröskereszt javára végzett gyűjtés eredménye a sümegi járásban. A mihályfai körjegyzőségben az ügybuzgó körjegyző és a község elöljáróságának személyes közbenjárása folytán 1.050 pengő, Óhíd nagyközségben 898

pengő gyűlt össze a Vöröskereszt javára végzett gyűjtés eredményeként. Óhídon minden létekre 1 pengő adomány esett. (Zalai Magyar Élet 1942 10. 10. 228. szám). Az ukki körjegyzőség lakossága körében a Vöröskereszt javára végzett gyűjtés 462 pengő 50 fillért, Óhíd nagyközségben pedig 191.40 pengőt eredményezett. (Zalai Magyar Élet 1943. 10.25. 241. szám).

A **Harangszentelés Óhídon** is egy összefogás eredményeként valósulhatott meg. „Óhíd község buzgó népe alig pár hete szerezte be a 435 kg-os új harangot, most pünkösdi hétfőn megint egy 217 kg-os új harangot áldottak meg a községben. Gyönyörű menetben indultak a nyargaló árvalányhajas lovas banderisták felkioszorúzott szekérrel, magyarruhás lányok nagy csoportjával Sümegre, az állomásra, ahonnan azután disznómenetben kísérték egész hazáig. Amint a falu határába értek, körmenetben vonult elibük Horváth Elek plébános Döbrössy Endre kántortanítóval, iskolás lányok, fiúk és a buzgó nép nagy csoportjával. A harangot hozó kocsit után hangászok lépkedtek s a Himnuszot játszották. A templomhoz érve a plébános a virágos kocsit drága kedves vendégét üdvözölte a könnyesszemű, ünneplő közönség nevében. Majd elismerő szavakkal emlékezett meg Döbrössy Endre tanító lelkes népnevelő munkájáról és Nemes Lajos jegyzőnek példaadó tevékenységéről. Azután megáldotta az új harangot. Mire után még egyszer elénekelték a Himnuszot, aztán negyedóraig zúgtak a harangok. (Zalamegyei Újság 1926-05-29 / 119. szám)

Számos eseményről, ünnepélyekről és népművelő előadásokról van tudomásunk, ahol az óhídi közösségi élet tetten érhető:

Zalamegyei Újság, 1926. április-május (9. évfolyam, 87-120. szám) 1926-05-29 / 119. szám)

Leventeünnepély: Kisgyőrben nívós programú leventeverseny volt Litánia után, amelyen a leventék is részt vettek, sűrű csoportokban vonult ki a sportpályára az ünneplő közönség. Nagyszerű látványt nyújtott a tollas sapkás 120—130 levente kivonulása. A menet élén Kákossy Győző körjegyző, főparancsnok és a leventeoktatók lépkedtek nemzeti lobogók és trombiták harsogása mellett. Az ünnepélyt Horváth Elek plébános megnyitó beszéde vezette be, aki a spártai ifjakról vett példával lelkesítette bátorságra a levente ifjakat. Ezután következett a távolugrás, magasugrás, zsákba futás, lepényevés, 3—5 kilométeres futóverseny és csapatgyakorlatok. A versenydíjak kiosztása után a plébános szép beszédben lelkesítette a leventéket a további kitartásra. A kedves ünnepély tánccal fejeződött be. — **Óhíd nagyközségben is volt szűkebb körű háziversenye a leventéknek.** Nemes Lajos jegyző hozzáértő rutinjával igen kedves ünnepélyt rendezett, amely komoly és tréfás mutatványok után szintén víg zenével és díjak kiosztásával zajlott le.

A szórakozáshoz a megfelelő feltételeket is megteremtették: **Mozit létesítenek Óhídon.** A nemrégiben felépült egészségház után most fejeződtek be Óhíd főutcáján az új Hangya-épület építési munkálatai. Vitéz gróf Kornis Elemér óhídi földbirtokos, országgyűlési képviselő ösztönzésére és kezdeményezésére az új Hangya-épületben nyer elhelyezést egy keskenyfilm és mozgófényképszínház is. **Mozit kap Óhíd.** Óhíd nagyközség, amely az utóbbi időkben óriási lépésekkel fejlődik, a Hangya új épületében mozi rendez be. (Zalai Magyar Élet 1941. 11. 03. 248. szám).

Népművelő előadások: „A Zala vármegyei törvényhatósági iskolán kívüli népművelési bizottság sümegi központi előadókarából Majtényi Károly gimnáziumi tanár Kisgyőrben a hősi emlékmű előtt rendezett főlemelő ünnepély alkalmával »A magyar történelem hősei« címen mondott nagyhatású beszédet, Nagygyőrben pedig a népiskolában »A magyar hősök és a belső arcvonal« címen tartott élénk érdeklődés mellett előadást. Dr. Jánky István tanár Vindornyaszőlős községben mondott

gondolatokban gazdag emlékbeszédet, **Óhídon pedig »A nemzeti közösségi tudat«** címen méltatta a hősi lelkiületet. Énekszámok, hazafias szavaltatok egészítették ki az ünnepélyek tartalmát. A vindornyaszőlősi Daloskor figyelmet keltett jó hanganyagával és csiszolt előadásával. (Zalai Magyar Élet 1943. 06. 04. 125. szám). **Népművelő előadást** tartott dr. Máhig János hittanár Ukkon a helyes gyermeknevelésről, Varga István tanár pedig **Óhid és Kisgörbő községekben A falu jelentősége és hivatása a magyarság életében** címen. (Zalai Magyar Élet 1942.05.23. 115. szám.)

A településen működött **tűzoltócsapat** is, erről itt olvashattunk: „Áldozócsütörtökön Óhídon Kisgörbő, Szalapa, Mihályfa, Dabronc, Óhid és Nagyörbő tűzoltói versenyeztek. Bubics Tivadar vármegyei tűzrendészeti felügyelő vizsgálta felül a versenyt. I. díjat Dabronc, a II-at Kisgörbő, a III-at Szalapa nyerte el. Utána táncmulatság volt, s annak tiszta jövedelmét a tűzoltóság felszerelésére fordítják. (Zalamegyei Újság, 1936-05-28 / 122. szám).

Hősök vasárnapján az **óhídi hősi emléknél volt nagyszabású ünnepély**, amelyen a döbröcei, nagyörbői, kisörbői és vindornyaszőlősi hívek is tömegesen jelentek meg. A zászlók alatt felvonult **a leánytűzoltóság** is. A hősi emléknél felállított, gyönyörűen díszített tábori oltárnál Horváth Elek plébános mondott tábori misét P. Kocsis Ödön sümegi ferences házfőnök és Karvas József káplán segédlete mellett. A szentmisén 210 leány járult a szentáldozáshoz. A szentáldozás előtt a plébános méltatta a mély hit és az áldozat jelentőségét. Beszélt szeretet-üzenetről, amellyel tartozunk volt és a most küzdő hőseinknek. A leánynappal egybekötött ünnepélyen először vitéz gróf Kornis Elemér méltatta a hőseket és buzdította az ifjúságot hazaszeretetre. Utána községenként egy-egy szavaló tűnt ki kedves fellépésével. P. Kocsis Ödön felszólalásában a legszebb eszményt, a Szűz Anyát ajánlotta, aki Magyarország Nagyasszonya is. Az elesett hősekért és hadbavonult katonáinkért elhangzott imádság után a Himnusz eléneklésével végétért az ünnepség. (Zalai Magyar Élet 1942-06-06 / 125. szám). A településen működött még **az Óhídi egészségügyi szövetség tisztikara**. Az Óhídon alakult egészségvédelmi szövetség tisztikara választás útján a következőképpen alakult 1942-ben: Fővédő: vitéz gróf Kornis Elemér országgyűlési képviselő, védők: Bezerédj Ferenc kisörbői, dr. Forintos Géza mihályfai és gróf Kornis Imre szalapai földbirtokos. Elnök Setényi József községi jegyző, társelnök dr. Juhász József orvos, alelnökök Hegedűs Ferenc mihályfai és Körmendy János kisörbői helyettes körjegyzők, ügyvezető főtitkár Kelemen János tanító, titkárok Takács Erzsébet és Kovács Irma, ügyész dr. Pozsgay Géza sümegi ügyvéd, pénztáros Szatmáry Béla tanító, ellenőrök Setényi Józsefné és dr. Juhász Józsefné. (Zalai Magyar Élet, 1942. február-március (3. évfolyam, 36-71. szám) 1942-03-27 / 69. szám)

Mihályfa község közösségi tevékenységének történeti feltárása

A község története: Mihályfa Község a Dunántúl nyugati részén a Balatontól 30 km-re fekszik Zala megye keleti csücskében, három megye találkozásánál, hagyományosan mezőgazdasági település. Mihályfa közel 700 éves múlttal rendelkezik, közigazgatási területe 1207 ha. A település neve 1340-ben bukkant fel oklevelekben Mihalfalwa néven. A község több, a középkor folyamán elpusztult település területét olvasztotta magába. Legendás népi hagyományként él még ma is, hogy a községtől keletre egy kisebb falu állott, melynek neve Misefa.

Az Erzsébet malom környékén szintén falu volt. A tatárok pusztítása után egy okos Mihály nevű birtokos a két kis falu lakóit arra kérte, hogy a felperzselt faluk között építsenek egy új falut. A nép hálából ezt a falut Mihályfalvának nevezte el. Ezt a legendát írásos emlékek és ásatások is igazolják. Így az Erzsébeti dűlő területén volt Szenterzsébetfalva, melyet a 16. század közepén a török felégetett. Tótvár major mellett volt a hajdani Szentmárton község és a Bécsi mező Újbécs falu maradványait őrzi. Az elsődleges Myhalfalwa névváltozatot a Mihály személynévnek és a birtokos személyraggal ellátott falu főnévnek az összetétele. Az utótag idővel rövidült, így lett Mihályfa.

- 1340 Myhalfalwa
- 1870 Sümegmihályfa
- 1900 Zalamihályfa
- 1909 Mihályfa

Közművelődés a faluban: A Mihályfa Község Önkormányzata szintén hátrányos helyzetű, de törekszik a fiatalok megtartására, a munkanélküliség csökkentésére. Éppen ezért az Önkormányzat fontos feladatának tekinti a közművelődési szolgáltatások biztosítását a lakosság számára. Művelődést, a szórakozást és a szabadidő hasznos eltöltését segítő rendezvényeket, programokat, tanfolyamokat szervez. A kultúrház helyet biztosít rendezvényeknek, a helyi a fiatalok találkozásainak, a szakkörök és kézműves foglalkozások, valamint családi események (esküvők, születésnapok, ballagások, temetési torok) és osztálytalálkozók megrendezésének. Az Önkormányzat igyekszik a helyi lakosság igényeit a lehető legteljesebb mértékben kielégíteni. A településen működő informális csoportok és helyi önkéntesek is részt vesznek a programok szervezésében, lebonyolításában. Az informális szerveződések közül a Mihályfai amatőr színjátszó kör és énekkar is részt vesz a helyi közösségi életben.

Turisztikai szempontból fontos a Mihályfa határában vezető, országos jelentőséggel rendelkező „kéktúra útvonal”, amely számos turistát vonz. A Start programban került kialakításra egy 14 férőhelyes szállás, amely az idelátogató turisták elszállásolását tudja majd biztosítani.

A közösségi szolgáltatásokon belül a sportolási lehetőségekre is számos lehetőség kínálkozik a településen. A községben sportpálya, tornaterem játszótér és sport park várja a sportolni, kikapcsolódni vágyókat. A népkertben a közösségi élet színesítése érdekében egy szabadtéri színpad és községi kemence épült. A szabadtéri rendezvények fontos szerepet játszanak a település életében, kiváló találkozóhely az elszármazottak és az itt élők számára. A helyi közösségi élet fontos

eseménye a falunap. Mihályfán az általános iskola 2010-ben bezárásra került, az egyre fogyatkozó létszámnak köszönhetően, majd pedig 2015-ben az Óvoda is bezárta kapuit. Jelenleg az régi iskolaépületben a helyi értéktár kialakítása zajlik, az óvoda épülete pedig kicsiknek szóló foglalkozásoknak, játszóházaknak és a Baba-mama klubnak ad otthont.

Mihályfán Helyi Értéktár Bizottság már megalakult. A helyi értékek feltárása, tárgyi értékek gyűjtése és a helyi értéktár létrehozása folyamatban van, augusztus hónapban kerül a nagyközönség elé állandó kiállításként. A projekt keretében szeretnénk az értéktár létrehozását megvalósítani és folytatni a kutatómunkát. Ezt egy aktív kis közösség kezdeményezte és tartja életben a faluban.

Visszaemlékezések: „Hajdan a jegyzőn, a papon és tanítón kívül nem akadt értelmiségi a magyar falvakban, esetleg egy-egy orvos. Mihályfán is népszerű volt és a falu életében a népművelés céljait szolgálták a különböző egyesületek, Kalot-Kalász-Tűzoltó. A régi, a falu mindenésének számító néptanítói tevékenység mára eltűnt. Minden állampolgár számára adva van a lehetőség a kultúraterjesztés folyamatában. _A lakosságot érintő életformaváltás, a rádió, mozi és televízió népszerűsége és látványa átforgalmazta a község kulturális életét.”

Mihályfai Önkéntes Tűzoltó Egylet alakulása: 1890.X.26. Az alapszabály engedélyezése: 91215/1890. Tagok száma ekkor 42 fő.

A településen működött a **Mihályfai Ifjúsági Egyesület**: 8Magyar Paizs, 1909-02-04 / 5. szám)

A falu rossza Mihályfán: Megtörtént Mihályfán, írja levelezőnk, a mi még nem volt: **az első színielőadás.** Ilyet még soha sem láttak, erről beszél az egész falu, de még a környék is; az érdeklődés oly nagy volt, hogy 24-én este be nem fértek, ember ember hátán szorongott, a vidékről kocsikkal jöttek; közkívánatra aztán 25-én ismét előadták, hogy akik vasárnap kénytelenek voltak visszamenni szintén láthassák. A vidéki intelligencia szép számmal jelent meg, de különösen érdeklődtek a szomszédos községek lelkészei és tanítói, kik szintén ifjúsági egyesületeket szándékoznak felállítani; itt voltak a csehi-i és gógánfai káplánok, mert, amint ők mondják, a **Mihályfai Ifjúsági Egyesületnek** a vidéken igen jó híre van. A görbői, óhídi, szalapai és kisvásárhelyi tanítók 3 mindnyájan a legnagyobb elismeréssel és lelkesedéssel nyilatkozta az előadásról. De jól is ment, szép is volt, ezekben a mihályfaiakban bámulom a velők született intelligenciát, oly helyes érzéssel fogták fel szerepeiket, oly közvetlenül természetesen játszották, hogy elé merném őket állítani bármely városi színpadon. Az előforduló kardalokat négy hangra énekelték igen szépen. Az általános nagy tetszésnek legjobb bizonyítéka az, hogy a helybeliek közül azok, kik első este itt voltak, másnap is majdnem mind eljöttek még egyszer látni.

Legnagyobb hagyománya a településen a sportnak van, hiszen 1957-ben már mint sportfaluról írnak a lapok:

Mihályfa — sportfalu Kedves kis történet csalt le Mihályfára. Szerdahelyen lestem el, két mihályfai bácsi mesélgette sörözés közben. Az egyik vasárnap nagy ijedelem ülte meg Mihályfát. Eltűnt a fél falu iskolás gyermeke. Csupa elsős, meg másodikos kisfiú. Bárhogy is keresték őket, teljesen nyomuk veszett. Végül is, úgy estefelé, már a rendőrséghez akartak fordulni a megijedt édesanyák, amikor nagy dalosan előkerültek a kámforra vált gyerekek. Hát ők bizony „meccselni” voltak Csécsényben. A 11 „futballista” meg a vagy negyedszáz „szurkoló” kupamérkőzésen volt. A csécsényi ifikkel vívtak sorsdöntő labdarúgó-mérkőzést. Kupájuk ugyan nem volt; a zsebpénzekből összeadott 11 koronányi „tiszteletdíj” helyettesítette a vándorkupát, haza is hozták, 2:1-re verték meg a csécsényieket.

Milyen sportmúlt lehet ott, ahol már a hátulgombolósok is labdalázban égnék? - ez a kérdés hajtott Mihályfára. Egy egyszerű földműveshez utasítottak, Pongrác Frigyes, a sportkör elnöke majd mindent elmond — mondották mosolyogva. Meg is tudtam sorba, hogy Mihályfán 1955 tavaszán még csak újságból hallottak a sportról, ha akadt is egypár fiatal, aki rúgta a bőrt, annak is a szomszéd faluba kellett átrándulnia egy kis gyakorlásra. Csupán 1955 őszén

változott meg a helyzet, ekkor nyúlt a fiatalság hóna alá a földművesszövetkezet. Futball - labdát, röplabdát és pin-pong-felszerelést vásárolt 12 000 koronáért, adott labdarúgó-pályának való földet, sőt 7000 korona újabb adomány árán rendbe is hozatta azt.

S ami a legszebb volt, maga a tagság, az egyszerű paraszti emberek, egy emberként szavazták meg azt a határozatot, hogy a sportolóknak gyakorolni is kell, hetenként kétszer, tehát olyan munkára osztják be, a nagyrészt szövetkezeti dolgozókból álló futballistákat, hogy eljárhassanak az edzésekre is.

Két év sem telt még el a mihályfai szövetkezet példamutató közbelépése óta, s íme, mivé fejlődött a kis **Mihályfa sportja**. Ma két labdarúgócsapat szerez hírnevet a mihályfaiaknak, **van röplabda-szakosztályuk, s asztaliteniszkörük**. A futballisták — amikor megkapták a szövetkezettől a támogatást — fogadalmat tettek, hogy jó teljesítményeikkel hálálják meg közösük segítségét. Íme, eredményeik: 1956-ban megnyerték a járási bajnokságot, ez év pünkösdjén ők nyerték meg az úgynevezett „patonyszéli serleget” (Dióspatony, Felsőpatony, Lég és Mihályfa mérkőzött érte,) — s a mostani, őszi járási bajnoki fordulóban 5 mérkőzés közül csak egyet veszítettek el.

Mihályfa 109 házának lakói közül 98 falusi tényleges tagja ma a mihályfai sportegyletnek. Nincs olyan lakos, aki ne segítené legalább is brigádmunkával a sportolókat, s olyan szurkolói is vannak az itteni futballcsapatoknak, mint például a 70 éves Lelkes István bácsi, aki még vidékre is elkíséri kedves futballcsapatát!

Nem igaz az, hogy a falusi fiatalság nem akar a szövetkezetekben maradni. Csak ott fordul ilyesmi elő, ahol rossz a szövetkezeti vezetőség. A jó szövetkezeteknek nemcsak a termelés, de a tagság szellemi és kulturális irányítása is feladata kell, hogy legyen. Ahol ez megvan, nem kacsingat ott a városok felé a falusi fiatalság. A mihályfai szövetkezet ékes példával bizonyította be ezt az igazságot. Amióta **sportfaluvá lett Mihályfa**, a tagság egyharmada csupa elégedett, jókedvű — fiatal!

NEUMANN JÁNOS

Nemcsak a jelenre, a jövőre is gondolkodnak a mihályfai futballisták. Képünkön Kósa Tibor, a mihályfai „A” csapat balfedezete tizenegyes-rúgásra oktatja a falu legifjabb futballistáit. (Új Szó, 1957-09-20 / 262. szám, péntek)

Leánylevente szakosztály működése is komoly eredményeket mutatott a községben:

Mihályfán 236.50, Szalapán 101 pengő gyűlt össze vöröskeresztes szeretetsomagok céljára. A gyűjtést Somogyi József mihályfai segédjegyző irányítása mellett működő leventék végezték. — A kisvásárhelyi, mihályfai és szalapai lányok teljes számmal beléptek a leánylevente szakosztályba. (Zalai Magyar Élet, 1941-11-28 / 271. szám)

Leventenapok Zalában: Lélekemelő ünnepség keretében ünnepelte **Mihályfa község leventeifjúsága** és közönsége az országos levente-nap jelentőségét tegnap a hősök terén. Az ünnepélyre kivonult a leventeszázad Somogyi József csapatparancsnok, az iskolások pedig Zsoldos Elek igazgató vezetésével.

A Hiszekegy eléneklése után Jagasits Rózsi és Németh Anna leventeleányok ügyesein szavaltak, Sélley Kálmán segédoktató pedig a leventék hivatásáról, kötelességéről beszélt és hitet tett a leventék nevében az áldozatos, kitartó, becsületes, nemzetépítő munka mellett. Németh Vilmos, Horváth Jenő és Simon Jenő leventék nagy tetszés mellett szavaltak. Aztán elénekelték a Szózatot, Koloszar István plébános pedig tartalmas beszédben fejtegette a leventeintézmény

szükségességét. Hangoztatta, hogy izmos, bátor, okos, művelt, öntudatos, istenfélő, ízig-vérig magyar ifjakra van szüksége a hazának. Csikós Gizella leánylevente szavalt, majd a hősök szobrának megkoszorúzása és a leventék ünnepélyes fogadalom- tétele következett. Végül a nemzeti zászló köszöntésével a leventék díszmenetben elvonultak a nemzeti zászló és a hősök emlékműve előtt.

Az ünnepség után a leányleventék az iskola gyakorlóterén Zsoldos Elekné tanítónő vezényletével tornagyakorlatokat mutattak be ütemes magyar nóták éneklése közben. Az ünnepségen mintegy 400 főnyi közönség vett részt. (Zalai Magyar Élet, 1942-05-16 / 109. szám)

A mihályfai leányleventék a hősök ünnepélye után időszerű színdarabot adtak elő szép erkölcsi és anyagi sikerrel. A bevétel 105 pengő 38 fillér volt, amelyet a Magyar Vöröskeresztnek juttattak el. (Zalai Magyar Élet, 1942-06-06 / 125. szám)

10 000 pengő leventeotthon létesítésére.

Mihályfa község elhatározta, hogy a körjegyzői iroda mellett levő körülbelül 300 négyszögöles községi telken korszerű leventeotthont létesít. Nemrégiben értesítés érkezett arról, hogy az építési költségekhez a Vármegyei Levente Alap 10.000 pengővel járul hozzá. Hogy mennyire szívén viseli a község, élén Hegedűs Ferenc körjegyzővel, a leventeotthon ügyét, mi sem mutatja jobban, mint az a körülmény, hogy a község közmunkával szándékozik az építési költségeket megoldani. (Zalai Magyar Élet, 1943-05-14 / 108. szám)

Leventeotthon épül Mihályfán. Mihályfa községben korszerű leventeotthon építését kezdik meg a közeljövőben 54 ezer pengő költséggel. Ebből 44 ezrei: az állam, 10 ezret pedig Zala vármegye segélye címén sikerült megszerezni. Az építmény a község által adott telken, a község lakosságának fuvarsegítségével, a község építkezési anyagának igénybevételével létesül s magába foglalja a leventeotthont, gazdakört és művelődésházat. A szépen fejlődő Mihályfa községet nagyban emelni fogja a hamarosan létesülő középület. (Zalai Magyar Élet, 1944-02-07 / 29. szám)

Gazdakör alakulása Mihályfán.

A mihályfai gazdák Gazdakörbe tömörültek. Vasárnap tartották az alakuló közgyűlést. Dr. Forintos Géza nyug. miniszteri tanácsos, földbirtokost díszelnökké, Forintos Károly földbirtokost elnökké választották. A közgyűlésen részt vettek a faluvezetők, továbbá mintegy kétszázan a község és a környék gazdaközönsége köréből. A legújabb Gazdakörrel Zala vármegyében immár a 98-ik Gazdakör alakult meg.

Zalai Magyar Élet, 1943-05-06 / 101. szám

Sümegecsehi Község közösségi tevékenységének történeti feltárása

A község története:

Sümegecsehi első említése 1357-ből való.

Birtokosa 1945-ig kizárólag a veszprémi püspökség. A homokos földeken a termelés igen nehézkes volt, a lakosság csak a szűk megélhetését biztosíthatta belőle.

A földművelés mellett az állattenyésztés is meghonosodott.

A 15. századtól a falu lakosságának feladata Sümeg várának élelmisszerrel való ellátása is. A 16 – 17. században sok a lakatlan telke. A település újranepekedése csak az 1720-as években indult meg. Temploma 1735-ben épült. A falu örökös jobbágynak földesúri terheit az 1768-ban kelt úrbárium határozta meg. A 18. század során vált elsődleges terménnyé a szőlő. Eközben kialakult a népesség azon szokása, hogy a nyári munkák alkalmával a Fejér megyei majorságokra mentek el bérmunkásnak.

A 19. század során a település lakosságszáma közel megduplázódott, ám a 20. század elején fogyni kezdett. A település ekkor nagyrészt állattenyésztésből, valamint gyümölcs- és szőlőtermesztésből élt. Felvevőpiaca Sümeg volt. Az 1950-es évektől a község lakossága a fellendülő bányászatban és iparban keresett munkát. Az 1990-es évek leépítései nagyban sújtották a települést, ahol még mindig magas a munkaügyi szempontból inaktívak aránya.

Sümegecsehi község nevezetességei a Katolikus Plébániatemplom és a John Henry Newman templom, mely a 2005-ben épült. A ferencesek által üzemeltetett templom mára kápolnával, keresztúttal is rendelkezik, minden évben búcsúja is megtartott. A szőlőművelés napjainkban is kedvenc tevékenysége a sümegecsehieknek. Néhány éve OKJ-s borász illetve méhésztanfolyamon sok lakos szerzett képzést.

Közművelődés a faluban: A Sümegecsehi Önkormányzat is hátrányos helyzetű ugyan, de ismerve a tényeket és a szomorú tendenciát, a fiatalok támogatásán és a munkahelyteremtés elősegítésén dolgozik, hogy csökkentse a munkanélküliséget, és az azzal járó szegénységet. Rossz anyagi helyzete ellenére mégsem a művelődési ház bezárása mellett döntött, mint ahogy erre számos példát ismerünk, hanem éppen ellenkezőleg, felsőfokú végzettséggel rendelkező alkalmazott került az intézménybe, mert a településvezetés felismerte, hogy többek között a szabadidő eltöltésének minőségi volta az, ami egy kistelepülés egyik fő megtartó ereje. Sümegecsehi településeken kulturális közfoglalkoztatott is segítette a program során a település munkáját. Ezen kívül könyvtárosi feladatokat ellátó alkalmazott dolgozik a közösségi élet színesítésén.

Sümegecsehi művelődési házában kapott helyet az óvoda egy csoportja, az e-Magyarországpont és a könyvtár is. A művelődési ház feladata a közművelődési szolgáltatások biztosítása a lakosság számára. Részt vesz a művelődést, a szórakozást és a szabadidő hasznos eltöltését segítő rendezvények, programok lebonyolításában. Fontos színtere a fiatalok találkozásának, a szakkörök megrendezésének. A településen működő formális és informális csoportok nagymértékben részt vesznek a programok szervezésében, lebonyolításában.

- Sümegecsehi Polgárőr és Tűzoltó Egyesület
- Sümegecsehi Sportegyesület
- Fazekas József Általános Iskola és Óvoda Működésért Közalapítvány
- Fazekas József Emlék Alapítvány

- Titánok Ifjúsági Egyesület
- Dalkör

A közösségi szolgáltatásokon belül a sportolási lehetőségekre is számos lehetőség kínálkozik a településen. A községben sportpálya várja a sportolni, kikapcsolódni vágyókat. Ezen kívül az iskolaudvaron egy lebetonozott pálya is található. Az Általános Iskola mellett egy óvoda is működik a településen. Az óvodai programok nagy része az intézményen belül kerülnek megrendezésre (farsang, húsvét, anyák napja, télapó, karácsony), ugyanakkor lehetőség van a kicsik települési szintű bemutatkozására is, az óvodai csoportok rendszeres részt vevői a családi teadélutának, az idősök napjának, a mindenki karácsonya rendezvénynek.

Hogy is volt régen? A lakosság visszaemlékezései alapján

Esküvők és lakodalmak Sümegcsehin

Sümegcsehi bár nem tartozik a nagy községek sorába, 2016-ban több esküvő színhelye lett, volt ahol polgári és egyházi esketés is történt. Ez adta az ötletet, hogy utána érdeklődjek, hogy régen nagyszüleink, dédszüleink idejében hogyan zajlottak ezen események.

Elgondolkodtatott az, vajon tudjuk-e mi a különbség esküvő és a lakodalom között?

Az *esküvő*nek a házasságkötést, illetve az ezzel kapcsolatos szertartást mondjuk, míg *lakodalom*nak egy nagyobb vendégséget, lakmározást, mulatságot, amely a házasságkötést követi. Rendszerint sajátos népi szokások élénkítik. Most leginkább ezek felől a szokások felől próbáltam érdeklődni.

Mikor egy néhány idősebb helybélinek felvettetem, többen is ajánlották Farkas Istvánt (Pista bácsit), ezért őt kérdeztem meg, többször elbeszélgettem vele erről a témáról, nagyon segítőkész volt.

Mint kiderült otthonában füzetekbe leírva, feljegyezve sok minden megtalálható kis településünkről. Többek között a régi esküvők, falusi lakodalmak menete. Az is megtudtam a családján belül több alkalommal vőfély, tapasztalatait alapul véve, illetve az apja, nagyapja szövegei alapján mondta el a beszédeit, színesítette az esküvőket. Nem csak beszélgető partnerem, hanem annak apja, nagyapja is gondos emberek voltak, ők is leírták az általuk fontosnak tartott eseményeket, azon résztvevőket, verseket, dalokat. Valószínűleg ezek után senki nem lepődik meg, hogy a családból komoly történész is származik Dr. Farkas Gábor a Magyar Tudományos Akadémia professzora és levéltári igazgató volt

(Fejér Megyei Levéltár).

Érthető, hogy mivel nem csak hallomásból vagy az esemény részeseként, hanem, mint tevékeny közreműködő elég részletes leírásokat, pontos szövegeket tudott adni, elmondani. Ezeket összefoglalva az alábbiakat sikerült összeállítanunk.

Tartalom: Lakodalom menetéhez

1. Vendég hívás
2. Mikor a vőlegénytől a menyasszonyhoz mennek
3. Mikor a menyasszonyi házhoz érnek
4. Esküvőre való induláskor
5. Mikor az esküvőről haza érnek
6. Asztalhoz való ülés
7. Leves behozatalakor, paprikás, kása, pecsenye, sütemény
8. A kása pénz szedéskor, evés közben
9. Asztal bontáskor
10. A menyasszony tánckor
11. Búcsú az Apától
12. Búcsú az Anyától
13. Búcsú a testvérektől
14. Búcsú a rokonoktól és szomszédoktól
15. Búcsú a leánykori barátnőktől
16. Beköszönő a vőlegényes háznál, éjfél után
17. Búcsúzik a menyasszony, lakodalomból a násznép búcsúzik a végén

1. Vendég hívás

Alázatossággal lépünk e házba, az ég áldása szájon az egész házra. A vőlegény és menyasszonya üdvözlük Önöket, hogy vasárnap este vacsorára és a további mulatságra szíveskedjenek megjelenni, hogyha meg nem vetik szíves meghívásuk. Dicsértessék.

2. Mikor a vőlegénytől a menyasszonyhoz mennek

Tisztelt vendégsereg vidám gyülekezet.
Isten szent nevében induljunk el innend, csendes békességben.
A vőlegény Urunknak keressük fel párját az Ő drága kincsét, kedves menyasszonyát.
Szerezzünk most neki kedvet, boldogságot, hozzunk a keblére egy szép gyöngyvirágot, induljunk el tehát a Jézus nevében.

3. Mikor a menyasszonyi házhoz érnek

M hajnalban alig, hogy virradt a reggel, összegyülekeztünk szép számos sereggel, jöttünk aztán tisztos hajlékukba végre., kedves menyasszonynak tiszteletére. A házi gazdához van egy kis kérésünk, itt várakozik szép sereg vendégünk, legyenek szívesek őket befogadni, mi se fogunk érte hálátlanok maradni. Dicsértessék.

4. Esküvőre való induláskor

Örömmel virradt fel reám a mai szent reggel, kedvel üdvözöltem ártatlan szívemet. De most a kedvemet szorongás fogja el, mert a házasság útjára lépek, hosszú az én utam amelyre indulok, azért én Istenem tehozzád fordulok. Tőled buzgó szívvel kegyelmet esdeklek, áldást és békét csak tőled nyerhetek. Azért én Istenem, kérlek ne hagyj el, nehéz sorsomban, Isten fiaddal együtt állj mellettem nyomban. Mert ma változik meg életemnek útja, holtig örömmel vagy örökös bűr. Azért én Istenem kérlek légy vélem, bocsásd meg ellened el követett vétkeim. Add, hogy boldog legyen az én páros életem, minden ösvényen te légy a vezérem. Szívvel szeretett édes jó szülőim, és akik jelen vagytok rokonaim, testvéreim. Kísérjétek az Isten házába a minden hatónak szentelt templomába. Kérjétek az Istent értem imádkozva, hogy bő áldást adjon szent házasságomra. Induljunk el tehát a szentháromság nevében, nehéz utamon vezéreljen Isten. Dicsértessék.

5. Mikor az esküvőről haza érnek

Legyen az Istennek dicsőség az égben, szerencsével vittük, nagy dolgunkat végbe. Legyen az Úristen mindig a vezérünk, míg e földön élünk. Válgják az új párnak a mai esküvése lelkeiknek örök javára és üdvére. A jó Isten áldása szálljon a fejükre, legyenek vidámak, boldogok örökre.

6. Asztalhoz való üléskor

Uraim az asztal meg-vagyon terítve, tányér, kanál, kés, villa el van készítve. Jönnek az étek mindjárt sorjában, ez a sok vendég nem állhat itt hijába. Azért Uraim mindnyájan tessenek helyre telepedni, a zenész Uraknak is meg kell piheni.

7. Leves behozatalakor, paprikás, kása, pecsenye, sütemény

- Itt a forró leves, az étek alapja, vigyázzon szájára aki ezt bekapja. Ez vett a jó ételeknek ágyát, kívánok hozzá pompás jó étvágyat.

- Itt a finom paprikás melyet megízlelhet bárki. Szép virág lányok, ne beszélgessek mert ha ebből nem esztek, férjhez nem mehettek. Egyben tihozzátok is szólók legények, ha ebből nem esztek nem kaphatok feleséget. Azért szedje mindenki tányérját jól tele fogadom, hogy senki nem lesz beteg tőle.

- E tálban párolog a jó ízletes kása, melyről el mondhatjuk, az Isten áldása. Kivált hús félével, nincsen ennek mása, ki nem eszik belőle saját kárát lássa.

- Be hozták a kakast és a jércét és több féle más húst. Őseink is ettől lettek olyan vének, mert a húst mindenkor szerették. És utána a torkukat borral öblögették.

- Itt a finom sütemény, mely magában nem is olyan kemény. Lisztel, cukorral van vegyítve, szereti is ezt minden asszony féle.

8. A kása pénz szedéskor, evés közben

- Vígágunkat búsítja egy szomorú eset, a nagy sürgés, forgásban egy kis baj is esett. Ahogy a szakácsné a kását kimerte, rá fröccsent belőle a keze fejére. Le vagyon forrázva a szakácsné karja, nagy éget sebeit kendővel takarja. Sírdoál szegényke, szánat nézni rája, el kellene mennie gyógyszerért a patikába. De gyógyszer vevésre bizony urak pénz kell, azért adjon mindenki annyit amennyit csak bír zsebe, hadd gyógyuljon meg a szakácsnéknak keze.

- Mivel mindnyájan szeretjük az itókát, az Isten éltesse az egész kompániát. Erre megelégedett mosollyal ürítsük ki poharunkat, Isten éltesse, a menyasszonyt és a vőlegény urunkat.

9. Asztal bontáskor

Szedjük fel immár a terített asztalt, mely minket testben és lélekben megvigasztal. Az ételek hosszú sora érjen már véget, meg volt a vacsora.

Szíves házigazdánk köszöntünk érte, hogy ételünk, italunk oly bőven kimérte. Ti meg cigányok húzzátok, had sírjon szárazfatok, hisz mennyi viszkető talp várakozik itt rátok. (Csak vígan)

10. A menyasszony tánckor

Van egy kedves nóta, amely mindig új marad, míg magyar földön magyar ember arat. A Balatonon jár a hajó, a leány menyecskének való. Szerelem az evezője, főkötő a ki kötője. A mi menyasszonyunknak is az volt a nótája, addig dalolgatta hamis szája, míg el jutott a boldog kikötőbe, és most itt áll előttünk, Magyar főkötőbe. Szép menyecske lesz, kedvességgel tele, perdüljünk hát egyet mindnyájan most vele. De ingyen nem adják ezt a boldogságot, fizetni kell érte egy kis pénzváltást. De először én táncolok a többi még ráér, húzd rá cigány húzd rá az új házas párért.

Legyünk csendességben míg búcsúzásomnak, leszen végzése. A menyasszony búcsúzik édes szülőitől, és szívből szeretett jó testvéreitől. Szólna, de nem tud látom bús ajkáról, én tehát elmondom helyette amit önmagában gondol.

11. Búcsú az Apától

Elsőben is atyám, szám hozzád fordítom, búcsúzó beszédem zokogva indítom. Köszönettel veszem atyai voltodat, hogy ápoltál engem kedves leányodat. Dicsőség élősszór a magasságban Istennek, ki lakik fénylő boldogságban, ki rendelt énékem egy igazi társat, kinek parancsai szerint híven járjak. Reszketnek ajkaim a belső félelemtől, de még jobban remeg szívem a szeretettől. Enged meg jó atyám, ha meg bántottalak, és ha téged sokszor háborítottalak, enged el vétkemet, hogy el ne veszítsem szegény lelkemet. Köszönöm atyai hű szeretetedet, melyet nem érdemlem meg a gondviselésedet. Áldjon meg az Isten szívemből kívánom, ezzel be végzem tőled búcsúzásom.

12. Búcsú az Anyától

Édes anyám mikor tehozzád beszélek, a szívemben akkor nagy fájdalmat érzek. Teneked köszönöm, hogy a földön élek, és hogy fölneveltél hálát adok néked. Te irányítottad eddig az utamat. Lelkemtől elűzted minden bús gondomat. A jó Isten rendelése, hogy tőled most elváljak, választott férjemmel külön úton járjak. De azért a lelkemben mindig veled leszek, irántad ezután is, mind eddig érzek. Habár én most tetőled másfelé haladok, de azért mindenkor leányod maradok. Csak azért az egyért könyörgök teneked, tarts meg irányomban mindig szereteted, légy szerető anyám, ha bár nem leszek veled, áldja meg az Isten minden lépésedet.

13. Búcsú a testvérektől

Áldjon meg az Isten titeket is kedves jó testvéreim, kikkel eltelt vidám gyermekségem. Kikkel megosztottam minden víg öröömöm, a jó indulatokat immár most köszönöm. Most elmegyek a háztól, ahol együtt éltünk, ahol boldogságban volt együtt sok részünk. Ahol jó szülőink mindig gondunkat viselték, éjjel- nappal mindig kedvünket keresték. Édes szülőinket nagyon szeressétek, gondjaikat mindig szívből könnyítsétek. Ez az amit kötök lelketekre, ez amit rá bízok a jó szívetekre, tőletek e kérés az én búcsúzásom, az ég titeket áldjon szívemből kívánom.

14. Búcsú a rokonoktól és szomszédoktól

Áldjon meg az Isten titeket is kedves jó rokonaim, szomszédaim. Kikkel el töltöttem sok vidám napjaim, sok boldog napokat töltöttem köztetek, igen szépen kérlek benneteket el ne felejtsetek. Lássátok könnyű pereg mind a két szememből, sajnállok titeket szívemből, lelkemből. De mennyei atyánknak reám szállt áldása, beteljesült a szívem kívánsága. Drága vőlegényem, édes hű párom ő lesz most minden örömöm, boldogságom. De azért titeket nem foglak feledni, mint igaz jó rokonaimat, szomszédaimat síromig szeretni.

15. Búcsú a leánykori barátnőktől

Hajadon barátnőim, szép virágok, lányok, búcsúzásom közben hozzátok is szólók. Miután tőletek nagy sírva elválok, egyben titeket is sok örömet kívánok. Találjátok meg ti is hamar párokat, kikkel járjátok az utatokat. A boldogság mezején szedvén a virágokat, hogy ez minél előbb megtörténjék én is esedezek, szeretett leány társaim, Isten veletek.

16. Beköszönő a vőlegényes háznál, éjféli után

Alázatossággal lépünk e házba, tisztelt házigazda és többi tagok. Egy új személyt hoztunk a családba, melynek szószólója én vagyok. Kérem tisztelt uraim és becses asszonyaim, hallgassák meg némely szavaim. Nem mint idegen jött ő ide, haza jött ő bár még sem egészen, kedves új szülői drága körébe, lakása ezentúl itt lesz. Azért szeretettel kéri mindnyájukat, fogadják őt mint kedves leányukat.

17. Búcsúzik a menyasszonyhoz, lakodalomból a násznép búcsúzik a végén.

Megkapta immár az ifjú pár az áldást, egész éjjel ittuk rá az áldomást. De most ahogy már reggel vagyon, haza felé indulunk. A fiatal házasoktól szépen búcsúzunk. E házban most őket magukra hagyjuk, hogy szerelemüket szónnal ne zavarjuk. Turbékoljanak galambok módjára, szaporodjanak is jövő ilyen tájra. Majd akkor el jövünk a keresztelőre, jól tudom előre. Az egész nász nép nevében búcsúzom tőletek, az Isten áldása legyen már veletek. „Apja Farkas Vilmos tanítása, példája után, Farkas István által 1958. február 5-én leírtakat alapul véve.

Ahogy az idősek elbeszélték: farsang régen

Amikor a megkeresett időseknek szóba hoztam, a farsangi időszak mindenkinek más részlet jutott először eszébe. Volt, aki a családi összejövetelt emelte ki, volt, aki a bálokat, a beöltöztést, de ami talán a legfontosabb mindig a közös időtöltésről, a társas együttlétről, barátokról, rokonokról kezdtek el mesélni. Arról, hol, hogyan jártak össze, kikkel mikor és hogyan találkoztak.

A farsang vízkereszttől húshagyó keddig tartó időszak az esküvők ideje is volt, ekkor sokan összeházasodtak. Ilyenkorra, volt már új bór, mivel „mindenki ragaszkodott ahhoz, hogy egy kis birtoka, egy kis szőlője legyen”, pálinkát is csak főztek, a disznókat vágták: „*nagyon szegény embernek képzelték akinek nem jutott*”, baromfiakat, hízott libákat vágtak. Volt liszt, tojás stb., minden adott volt egy esküvőhöz, mivel nem nagyon volt pénz, „*mindig akkorát tartottak amekkora tehetségük*” volt, ami alapanyagokkal a rendelkeztek. Templomi esküvőt elengedhetetlen volt, nem volt olyan, hogy csak polgári esküvő.

Emelet kisebb bálokat, összejöveteleket tartottak. Összejártak beszélgetni, nevetni, táncolni, énekelni. Jellemző volt, hogy szűkebb- tágabb családi, baráti körök jöttek össze. Szokás volt, hogy a lányokat a fiúk úgy kérték ki, engedjék el a szülők, nagyszülők őket egy adott bálba. Természetesen voltak olyan gavallérok, hogy kifizették a kikért lány belépőjét. A bálokat akkoriban nagyrészt a KISZ-titkár rendezte, többségében batyus bálokat. Vittek a lányok vagy az édesanyák otthon készült finomságot, s megkínálták vele azt a fiút akivel táncolgattak vagy akivel a lányuk táncolgatott. A fiúk borokat vittek egy-egy üveggel. Élő zene szólt, falubeliek zenéltek. Nem egyszer a falu határában lakó „*nyúl falusi ember*” -t, szokták felkérni harmonikázni. A rendezvényeket a „*népkert*” -nek nevezett téren tartották, ahol volt egy színpad, illetve tartozott hozzá egy terem, ahol nyaranta óvoda működött. A fiatalok táncoltak, az idősebbek (szülők, nagyszülők) székeken körben ülve beszélgetek, társalogtak. Szokás volt tombolát sorsolni, beöltözni, majd a bál előrehaladtával átöltöztek a legszebb ruháikba. Általában az öltözék sötétkék ruhából állt, fehér gallérral. A bál után a fiúk szerenádokat adtak a kiszemelt lányos házaknál.

Példaként a következő dalokkal:

„Alszol e már édes angyalom,” kezdetű dal,

„Hej de sáros ez az utca amerre én járok” kezdetű dal.

„Álljunk meg az ablak alatt, itt lakik a szívem violája” kezdetű dal.

Ekkortájt tollfosztásokat tartottak, amit kalákában végezték lányok, asszonyok. A betérő ifjak elszórakoztatták a lányokat, megcsipkedték őket. Kértek a lányoktól néhány nagy tollat, melyet még ott megkötöttek kenőtollnak, amit aztán a nekik tetsző lánynak adtak. A munka után a vacsora, általában aszólék(körte, alma, barack, szilva... stb.) volt, amit kitettek egy vájlingba az asztalra, elvicceltek, elnevetgéltek, énekeltek, beszélgettek. Amit nem egyszer „éjjeli zene” követt. Ekkor kisebb csoportokba összeálltak a lányok, akik természetesen nem a lányoknak, hanem fiúknak énekeltek. Az aki elfogadta az éneket meggyújtott egy szál gyújtót, ez jelentette az ének elfogadását.

A farsangi időszakban elmaradhatatlan volt a farsangi fánk, szalagos fánk készítése, húshagyó kedden szinte mindenhol készítettek, majd egymásért szemrevételezték, kóstolták, kinek sikerült jobban, kié lett szebb. Volt ahol családi hagyományként megszokott ételeket készítettek.

Például farsangi vasárnapra főztek kocsonyát, vagy éppen húshagyo keddre pedig egy egész disznó lapockát, főtt tojásokkal (20-30 darabot), tormát tálaltak, hoztak hozzá 1 demizson bort és meghívták a komákat vacsorára. Mulattak, beszélgetek, iszogattak, kártyáztak.

Húshagyo kedden szokott lenni a beöltözés. Akik beöltöztek, a falut járták, bementek házakhoz, kéregettek. A beöltözés abból állt, hogy bekormozták arcukat, maszkírozva cigány asszonynak, cigány embernek (akár lányok is), lányok férfinak, fiúk asszonynak. Jellemzően mindenhol adtak valamit, például egy fánkot, vagy valamilyen kisebb dolgot.

Régi szokás volt az is, hogy kedd 11 órakor megkondították a templomharangot, ez jelezte a farsangi időszak végét, egyben a nagyböjt kezdetét. Akkoriban ezt nagyon komolyan betartották. Ebben az időszakban nem tartottak sem esküvőket, sem bálakat. A következő bál húsvét hétfőn volt. Rédey János lelkész aki 2004-2015 között volt Sümegcsehi papja felélesztette ezt a hagyományt, és ő is megkongatta a harangot.

Segítségünkre voltak:

**Simon Miklósné(sz.1935.), Nagy Sándorné(sz.1941.), Tóth Lajosné(sz. 1944.),
Farkas István(sz. 1935.), Sümegcsehi lakosok.**

Sümegcsehi Polgárőr Tűzoltó Egyesület

Korábbi nevén: **Sümegcsehi Községi Önkéntes Tűzoltó Egyesület**

A tűzoltószertár helye alakulása óta; 1950-es évek eleje nem változott, a Petőfi utca 1 szám alatti épületben kapott helyet. Ott vannak a felszerelések, iratok. Jobbra volt az iroda, a bal oldalon a raktár. Ez a felosztás sem változott az évek során, most is ugyanezen felállásban működik. Az akkori felszerelés kicsit azért másabb volt.

Egy 400-as és egy 800-as motor mellett volt egy 200-as fecskendő. A 400-assal versenyeztek. Önkéntes tűzoltók szép számmal szorgosan tevékenykedtek ott Tűzet oltottak, kutakat szivattyúztak, versenyekre készültek, versenyekre jártak. Két nagyobb tűzesetre emlékeztek, ahol oltást végeztek. Az egyik a mai Petőfi utcai 23 szám alatt felgyulladt szénakazal oltása, ahol a hivatalos tűzoltóknak segédkeztek. Illetve egy versenyről hazafele tartva Kisvásárhely határában lévő major melléképületének sikeres oltása, ahol az állami tűzoltók kiérkezése előtt sikerült eloltani a tüzet. Ami a versenyeket illeti, hála a folyamatos gyakorlátnak, nagyon szép eredményeket sikerült elérniük, a legtöbb esetben ez az első helyett jelentette, néha a második, ha helyiek is részt vettek előfordult harmadik hely, de volt, hogy még akkor is sikerült győznie a Sümegcsehi csapatnak. Ezen teljesítményeiről több oklevél tesz tanúbizonyságot. Egy-egy csapatot 7-8 fő alkotott, összetétele: 2 gépészből, 2 szívócsövesből, 2 nyomócsövesből, illetve a vezetőből állt. A vezető először Léránt Izidor később Somogyi Lajos volt. A helyettes Kiss József, ők kísérték a csapatot. Minden verseny helyszínén a saját felszerelést kellett használni, oda juttatásában az útfenntartók gépjárműve segített. A helyszíni mentésekhez lovak segítségével jutott oda a felszerelés. A lovat a püspökség biztosította a tűzoltóknak. Sajnos a régi tagok közül sokan meghaltak, vannak, akik elköltöztek. Mikor 2003-ban Sümegcsehi Polgárőr Tűzoltó Egyesület részévé vált, sajnos nem sokan tudtak csatlakozni a kezdeti tagok közül. Viszont jó hír akkor is 18 fő tudhatott magáénak az egyesület.

Egyéb szervezetek:

1. Sümegcsehi KALOT (Katolikus Agrárfújásági Legényegyletek Országos Testülete)
alapítva: 1939. november 12. ; alapítók száma: 80 fő,
felosztatva: 1943-ban
2. Sümegcsehi Katolikus Ifjúsági Egyesület: 1914-
1943: felosztása
3. Sümegcsehi Levente Egyesület: 1925
4. Lövész Egyesült: versenyen voltak, 1923-ban az elnöke: Nagy István
5. Testnevelési Bizottság: 1923-ban az elnöke: Nagy István
6. Sümegcsehi Római Katolikus Egyesület feloslása: 1941.
7. Sümegcsehi Szent Mihály Sport Egyesület (1948-ban aktív)

Tizenegy pap, 45 iskolamester a sümegi tanítógyűlésen

A sümegi róm. kat. esperesi kerület tanítóköre Sümegen az elemi iskolában rendes közgyűlést tartott. Tizenegy lelkipásztor, negyvenöt tanító és lelkes hallgatóság jelenlétében folyt le a gyűlés a plébániatemplomban mondott szentmise után. Elhangzott a papai himnusz, majd Papp György gyepükajáni igazgató-tanító, világi elnök megemlékezett hazánk ismételt megnagyobbodásáról. Kifejtette, hogy a magyar tanítónak kettős boldogságot és örömet jelent ez, mert a tanítványai sorából kikerült magyar ifjúság tágította ismét ki a Trianonban szűk keretek közé szorított hazánk testét. Nagy feladat volt ennek elérésére előkészíteni ifjainkat, de most még nagyobb feladat lesz a jövő nemzedéket arra a küzdelemre előkészíteni, amelyik a visszatért területeinknek megtartására és minden körülmények között való megőrzésére várta fel. A tanítóság minden tehetségével ki akarja venni részét a polgárok vallásos és hazafias neveléséből, testi, lelki erejük fejlesztéséből! és az egyke elleni küzdelemből. A lelkes beszéd elhangzása után Szabó Sándor esperesplébános, a 'kerület eddigi tanfelügyelője szép szavakkal

búcsúzott 'kerületétől. A kormánykerekét Gubicza Antal sümegcsehi esperesplébános vette át, aki megragadó képekkel ecsetelte a tanítói hivatást. A tanító — mondta — a "faluban a világ világossága legyen, ne csak oktató, hanem a lelkipásztoroknak segítve, lelki vezető is. Menjen a nép közé, legyen bajában segítője, gondjában vigasztalója, kételyében útbaigazítója. Desits Ilona nyirádi tanítónő: Az otthon 'és az iskola kapcsolódása a gyermek- nevelésben címen tartott élvezetes előadást. Majd **Fazekas József sümegcsehi tanító a KÁLÓT szervezéséről és sikeres működésének biztosításáról** 'tartott előadásában kifejtette, hogy a **sümegi járásban eddig 7 községben alakult meg és virágzik a KÁLÓT**. Ezek a községek: Sümeg, Bazsi, Sümegcsehi, Káptalanfa, Kisgörbő, Csabrendek és Nyirád. Szükség van ennek az egyesületnek a többi faluban való megszervezésére is, mert így képezhetünk vallásos és derék hazafiakat a községek 'fiatalságából. A gondos előadásokat lelkes tapsal köszönte meg a hallgatóság. A közgyűlés 'a Himnusz hangjaival végződött. (Zalai Magyar Élet, 1941-05-17 / 112. szám)

Gazdakör megalakulása Sümegcsehi-ben.

Vasárnap Sümegcsehi községben alakult meg a Gazdakör, amelynek megkezdése előtt a gazdák szentmisén vettek részt. Utána ült össze az alakuló ülés, amelyen Kovács Ferenc zalaegerszegi gazdaköri elnök, Kazay Gyula főintéző és Asbóth Károly gazdasági egyesületi titkár és Répási János járási gazdasági felügyelő vett részt. Tisztikarrá választották a következőket: tiszteletbeli elnök : Gubicza Antal esperes-plébános, társelnökök: Nagy István körjegyző és Fazekas Antal tanító, elnök: Osváld Gyula, jegyző pedig: Nagy Lajos. örömmel

üdvözljük az új gazdaköri megalakulást, amelynek különös jelentősége az, hogy az egyházi elöljárók és a világi vezetők a gazdákkal együtt dolgoznak a falu felemelése érdekében. (Zalamegyei Ujság, 1943-02-16 / 36. szám)

A Magyar Katolikus Nőegyesületek Országos Szövetsége sümegcsehi **tagegyesületének** megalakulását az alispán tudomásul vette és az egyesület működését engedélyezte. (Zalai Magyar Élet, 1944-03-11 / 58. szám)

Alba Regia. A Szent István Király Múzeum Évkönyve – Szent István Király Múzeum közleményei: C sorozat

Farkas Gábor: A száz esztendő sümegcsehi község múltjából 1850-1950(1959) településtörténeti tanulmány

Iskolák, tanítók

A bazsi iskoláról bővebb adatok a XIX. század elejétől vannak. Az iskolát a falu és a kegyúr (veszprémi püspök) tartotta fenn, akárcsak Csehiben vagy Prágában. A bazsi tanítói jövedelem nagyjából a javadalmi földekből (mesterföldek) származott. Szántóföldjei a Kígyósi telekben voltak, összesen 4 magyar hold, és a tanítóház fundusán még fél hold szántó. A szántókat a gazdák művelték, kaszálója nem volt a tanítónak, ezért a falurétről kapott évente 2 szekér szénát. A sümegi uradalmi pénztár évi kiutalása 22 forintot tett ki. Ez a tanítói jövedelem alacsony volt, ezért 1836-ban Kopácsy József püspök a pénzjövedelemhez évi 20 forint járadékot utalt ki. Sátoros ünnepeken (húsvét, pünkösd, karácsony) kapott a falutól 1-1 pint (máxfél liter) bort, az ostyasütésért 1 forintot.

A prágai iskolamester háromnegyed holdas funduson lakott. Az iskolával (és a tanítóval) a falu keveset törődött. Az iskolaház ugyan jó állapotú, de a tanterem kicsi, a padok hiányoznak. Az iskolamester szántóföldjei a Temetőalatti és a Hosszú telekben voltak, egyenként 3-3 pozsonyi mérő nagyságúak. A kaszáló az Istálló-réten 1 kaszás (800 n. öl). Az uradalom évente 20 forintot fizetett a tanítónak. **Volt azonban egy alapítvány a faluban, melyet Für Márton hozott létre.** Előző tanulmányunkban említettük a prágai tanítóval kapcsolatos **Für-féle alapítványt** (Farkas, 2004, 96.). Az alapítvány összege 40 osztrák értékű forint volt, melynek kamatai a mindenkorai iskolamestert illették meg. Az alapítvány pénzét a bazsi Voltner János kezelte, ő fizette ki a **tanítónak az évi kamatokból a járandóságot, a gyermekeknek tankönyvet, íróeszközt és papírt vásárolt.** A tanítónak viszont kötelessége volt a prágai Nepomuki Szent János-szobornál az ünnep (május 16.) oktavája idején (az ünnepet követő hét) litániát mondani. Kapott még lélekgabonát minden házaspártól (negyed pozsonyi mérővel) (Farkas, 1990, 18.).

A néppárti törekvések

A XIX. század utolsó évtizedében, a (katolikus) Néppárt létrejöttével a falusi lakosság megnyerése érdekében politikai propaganda indult. A választójoggal rendelkezők a Függetlenségi Párt programját vallották, és a képviselőházi választások során a függetlenségi párti képviselőjelöltekre adták szavazataikat. A néppártiak véleménye szerint a választók beidegződött ellenzéki nézetét nehéz megváltoztatni, azonban a felnövekvő nemzedékek politikai mentalitását lehet irányítani. Néhány választói ciklus lezajlása után került sor Csehiben a **keresztényszocialista irányultságú ifjúsági egyesület létrehozására.** Az egyesület

1908-ban alakult, védnöke a plébános, az egyleti ifjakkal a káplán foglalkozott. Egylet alakult Prágában is. Itt Szatmáry Zsigmond tanító vezette az ifjúsági egyesületet. Mindkét egyesületnek zászlója volt, melyet a templomban tartottak. Körmenetek alkalmával az egyleti tagság e zászló alatt vonult fel. 1900-ben, még a képviselőházi választások előtt, a **csehi legényegylet** új zászlót kapott, amelyet

Robitsek Ferenc, a budapesti központi papnevelő intézet aligazgatója szentháromság vasárnapján avatott fel. Robitsek a Néppárt képviselőjelöltjeként lépett fel a zalaszentgróti választói kerületben. (A zászlószentelés politikai fogás volt, párthíveket és szavazókat kívánt ezzel szerezni a jelölt.) A néppárti választási siker azonban elmaradt, a kerületben népszerű Eitner Zsigmond sümegi ügyvéd, függetlenségi párti jelölt szerezte meg a mandátumot. A választópolgárok lovaskocsikon érkeztek vissza Szentgrótról, és a faluvégtől kiáltották az érdeklődőknek: „győzött az Eitner Zsiga”. Az egyleti foglalkozásokat továbbra is rendszeresen megtartották, népművelő előadásokat hallgattak az egyleti tagok, de színdarabok bemutatására is vállalkoztak. 1908 karácsonyára pásztorjátékokra készültek, s mivel egyleti helyiségük nem volt, az iskola egy tantermét vették igénybe. Ezt azonban az iskolaszék ellenezte, mert a tanítást a színdarab próbái megzavarták. (A pásztorjáték próbáit délutánonként az iskolában tartották.) Az **egyesület a háború alatt nem működött**, a tagság egy része katona lett. A tagdíjakból és a színelőadásokból összegyűlt kevés pénzt a vezetőség a bazsi hitelszövetkezetben helyezte el (Farkas, 1990, 47.).

A sümegcsehi római katolikus. ifjúsági egyesület az egyesület tagjaival és az iskola növendékeivel az ifjúsági egyesület javára folyó hó 25 és 26 án karácsonyi pásztorjátékot rendezett. Előadták a » Karácsony és Karácsony az éjben« című színjátékot. Újév napján harmadszor is előadják.

(Magyar Paizs, 1910-12-29 / 52. szám) **A sümegcsehi r. kat. ifjúsági egyesület** június 13-án, az ifjúsági zászlóalap javára, jótékony célú nyári táncmulatságot rendez. Belépti díj személyenként. 40 f. Kezdeté d. u. 3 órakor. (Magyar Paizs, 1909-06-10 / 23. szám)

A sümegcsehi r. k. Ifjúsági Egyesület is pásztorjátékot rendez dec. 25, 26-án és jan. 1-én.

(Pápa és Vidéke, 1910-12-25 / 52. szám)

Alapszabályjóról: A belügyminiszter a Sümegcsehi Katolikus Agrárifjúsági Legény egyesület alapszabályait láttamozta. (Zalamegyei Újság, 1942-09-11 / 204.) szám Jóváhagyta a belügyminiszter a sümegcsehi Katolikus Agrárifjúsági Legényegylet alapszabályait.

(Zalai Magyar Élet, 1942-09-12 / 205. szám)

Népi emlékezet a betyárvilágról

A XX. század közepén a nép még őrzött történeteket a „jövő-menő emberek”-ről. Innen származik a menős elnevezés. A menősöket a szakirodalom betyároknak nevezi, akik a szegény emberekkel, köztük a jobbágyokkal, parasztokkal megértésben éltek volna. Ezt a romantikus felfogást általánosságban nem lehet elfogadni. Tény, hogy a menősök a legalsó társadalmi rétegből származtak: pásztorok, zsellérek, szegényparasztok, szökött katonák voltak, akik saját társadalmi rétegük vagyoni helyzetét ismerve tudatában voltak annak, hogy tőlük nincs mit elrabolni. Az alábbi két történet csehi ember és zsvány között zajlott le.

Simon Ignác egyik szőlője a döbröcei hegyben volt. Ősszel későn, szőlőpréslés után igyekezett haza az erdei legelőn keresztül. Az egyik vastag fa törzse mögött egy embert vett észre, akiről

azt vélte, hogy talán beteg, mivel lapult a fa mögött. Azt hitte, segítségre van szüksége. Mire a furcsa viselkedésű ember megszólalt, hogy miért jár ilyen helyen késői időben, hiszen az erdő nem biztonságos. A hegyről jövő elmondta, hogy megkészt a munkával, de igaz ember lévén, nem tart semmiféle támadástól. A zsiványról hamarosan búcsút vett, akire láthatólag hatással volt a beszélgetés, különösen az, hogy nem fél, mert ő tiszta lelkiismeretű ember. Kulcsár (Úrhidai, Balázs) Józsefet a csehi hegyen késő este szintén szőlőpréslés közben lepte meg a menős, aki elég parancsoló hangon bort követelt, és a tarisznyájából elővett egy pintes üveget. A szőlősgazda már a ruházataról is látta, hogy az illető menős, és ilyen követelőző hangnemben a törvénytisztelő emberek nem szoktak beszélni. Az üveget teletöltötte, még ivott is a menős egy pohár bort. Mivel a gazda teljesítette kívánságát, a menős megjuhászodott, és a falusi viszonyok után érdeklődött. A kellemetlen látogatás emléke sokáig élt a Kulcsár családban. A gyermekek a XX. század közepén is pandúr-zsivány jelenetet játszottak. A játéknak, amelybe 18-20 éves fiúk is bekapcsolódtak, az volt a lényege, hogy a zsványok menekültek a pandúrok elől, elrejtőztek a szalmakazlakba, pajtákba, sőt a mezőkre is kiterjedt a játék, ahol magasan nőtt rozstáblákban, gabonákban, kukoricásokban kergették a „pandúrok a menősöket”. A jelenet azzal végződött, hogy a „pandúrok elfogták a zsványokat”. Az akció közben kemény ütések is történtek. A menősöket a pandúrok „bíróság” elé cipelték. Előtte azonban vallatással vették ki elkövetett tetteiket. A „bíróság”, ha makacsul tagadott az elfogott, a következő rigmust mondta: „árestomba tetetlek, tüzes vassal veretlek”(Családi hagyomány). A népi hagyomány több történetet megőrzött a menősök tetteiről. Savanyú Józsiáról az a hír járta, hogy a csabrendeki kanász fia volt, aki a helyi viszonyokat ismerte.

A célterületen élők visszaemlékezései, a települések történései alapot szolgáltatnak a helyi identitás és kohézió erősítésére. A lapok hasábjain talált korabeli hírek képet adtak a kutatások során az egyesületek, társaskörök tevékenységéről, a színjátszókörök sikereiről, és a települések összefogásáról, ha támogatásokról volt szó. Motivációt ad a közösségek történeti feltárása a jelenkori közösségeknek, hiszen a mély gyökerekkel rendelkező falvak, a helyi értékekre építő kultúra a hagyományok megismertetésével alternatívát nyújt a polgároknak a közösségi kapcsolatok ápolására, a civil szervezetek folyamatos bővítésére, igény mutatkozik a fiatalok körében is a megismert civil történések mai korban való adaptálására.

Felhasznált irodalom:

Alba Regia. A Szent István Király Múzeum Évkönyve – Szent István Király Múzeum közleményei: C sorozat, Székesfehérvár, Fejér Megyei Múzeumi Igazgatóság., 1960

Bősze Sándor: Zala megye dualizmus kori egyesületi katasztere, Magyar Nemzeti Levéltár, Zala Megyei Levéltára, Zalai Gyűjtemény ISSN 0133-5499 (1997)

Farkas Gábor: A száz esztendő Sümegcsehi község múltjából. 1850-1950 (1959). Településtörténeti tanulmány

Magyar Paizs, 1909-02-04 / 5. szám

Magyar Paizs, 1909-06-10 / 23. szám

Magyar Paizs, 1910-12-29 / 52. szám

Magyar Paizs, 1903-11-26 / 48. szám

Magyar Paizs, 1913-02-13 / 7. szám

Zala, 1952-12-11 / 290. szám

Zala, 1953-07-05 / 156. szám

Zala, 1953-06-12 / 136. szám

Zala, 1953-07-30 / 177. szám

Zalai Közlöny, 1925-02-21 / 42. szám

Zalai Közlöny, 1925-02-21 / 42. szám

Zalai Magyar Élet 1941. 10. 22. 241. szám

Zalai Magyar Élet, 1942. február-március (3. évfolyam, 36-71. szám)1942-03-27 / 69. szám

Zalai Magyar Élet 1942.05.23. 115. szám

Zalai Magyar Élet 1942.07.08. 151. szám

Zalai Magyar Élet 1943. 06. 04. 125. szám

Zalai Magyar Élet, 1943-07-01 / 145. szám

Zalai Magyar Élet, 1943-07-04 / 147. szám

Zalai Magyar Élet, 1943-07-10 / 152. szám

Zalamegye, 1896-02-02 / 5. szám

Zalamegye, 1898 (17.évfolyam, 27-52. szám)1898-10-16 / 42. szám

Zalamegyei Ujság 1926-05-29 / 119. szám

Zalamegyei Ujság, 1926. április-május (9. évfolyam, 87-120. szám)1926-05-29 / 119. szám

Zalamegyei Ujság, 1932-04-03 / 75. szám
Zalamegyei Ujság, 1932-05-31 / 120. szám
Zalamegyei Ujság, 1932-06-09 / 128. szám
Zalamegyei Ujság, 1933-12-12 / 279. szám (280. szám)
Zalamegyei Ujság, 1935-05-30 / 124. szám
Zalamegyei Ujság, 1942-01-13 / 9. szám
Zalamegyei Ujság, 1943-05-26 / 118. szám
Zalamegyei Ujság, 1943-06-04 / 125. szám
Zalamegyei Ujság, 1942-06-13 / 131. szám
Zalamegyei Ujság, 1943-06-25 / 141. szám

Türje, 2022. augusztus 31.
Horváthné Németh Zsuzsanna
szakmai vezető